

Uchwały.....	2
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia.....	8
Glosy	21
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2005, nr 5.....	29
Działalność Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w 2004 r.....	35
Informacje.....	68
Dane statystyczne – marzec 2005 r.	69

UCHWAŁY

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 3 listopada 2004 r., V GUk 8/04, zagadnienia prawnego:

„Czy na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie?”
podjął uchwałę:

Na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie.

*(uchwała z dnia 2 marca 2005 r., III CZP 90/04, T. Bielska-Sobkowicz,
M. Kocon, H. Wrzeszcz)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 22 listopada 2004 r., V GUk, zagadnienia prawnego:

„Czy na postanowienie sędziego-komisarza o odrzuceniu zażalenia przysługuje zażalenie?”
podjął uchwałę:

Na postanowienie sędziego-komisarza o odrzuceniu zażalenia na postanowienie, którego przedmiotem jest odmowa zwolnienia od kosztów sądowych, przysługuje zażalenie.

*(uchwała z dnia 2 marca 2005 r., III CZP 96/04, T. Bielska-Sobkowicz,
M. Kocon, H. Wrzeszcz)*

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Rejonowy w Rzeszowie postanowieniem z dnia 15 listopada 2004r., V GUz. 4/04, zagadnienia prawnego:

„Czy na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie?”

podjął uchwałę:

Na zarządzenie sędziego-komisarza o zwrocie zgłoszenia wierzytelności przysługuje zażalenie.

(uchwała z dnia 2 marca 2005 r., III CZP 98/04, T. Bielska-Sobkowicz, M. Kocon, H. Wrzeszcz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Bydgoszczy postanowieniem z dnia 29 listopada 2004 r., II Ca 538/04, zagadnienia prawnego:

„1. Czy umowa ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci (tzw. posagowa) będąca umową dwustronnie zobowiązującą odpłatną jest jednocześnie umową wzajemną czy nie ?

2. w przypadku uznania, iż ww. umowa nie jest umową wzajemną – czy całkowita deprecjacja składki wynikającej z ww. umowy ubezpieczenia, do której uiszczenia zobowiązany był ubezpieczający wpływa w sposób istotny (oprócz ryzyka spadku wartości pieniądza) na wysokość zwaloryzowanego świadczenia należnego uposażonemu dziecku ze względu na interesy stron rozważane zgodnie z zasadami współżycia społecznego wskazane w art. 358¹ § 3 k.c.?”

podjął uchwałę:

1. Deprecjacja składki określonej umową ubezpieczenia zaopatrzenia dzieci może wpłynąć na wysokość waloryzowanego świadczenia należnego uprawnionemu, jeżeli zakład ubezpieczeń wykaże, że podjął starania o

podwyższenie składki w okresie gdy istniał obowiązek jej zapłaty przez ubezpieczającego.

2. Odmawia podjęcia uchwały w pozostałym zakresie.

(uchwała z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 91/04, J. Frąckowiak, J. Górowski, Z. Kwaśniewski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Gospodarczy postanowieniem z dnia 20 października 2004r., XV Gz 360/04, zagadnienia prawnego:

„Czy przepis ust. 3 art. 13 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze (ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. - Dz.U. Nr 60, poz. 535) w wypadku zaistnienia przewidzianych w nim przesłanek obliguje sąd rozpoznający wniosek do ogłoszenia upadłości dłużnika, czy też uchyla jedynie imperatyw zawarty w ust. 1 wyżej powołanego przepisu art. 13 nakazujący bezwzględnie oddalić wniosek o ogłoszenie upadłości, jeżeli majątek niewypłacalnego dłużnika nie wystarcza na pokrycie kosztów postępowania?”

podjął uchwałę:

Sąd nie oddali wniosku o ogłoszenie upadłości na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535 ze zm.) w razie uprawdopodobnienia dokonania przez dłużnika czynności prawnych bezskutecznych według przepisów ustawy, którymi wyzbył się on majątku wystarczającego na zaspokojenie kosztów postępowania.

(uchwała z dnia 4 marca 2005 r., III CZP 95/04, J. Frąckowiak, J. Górowski, Z. Kwaśniewski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 9 listopada 2004 r., III Ca 1011/04, zagadnienia prawnego:

„Czy w świetle art. 179 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku - Prawo zamówień publicznych (Dz.U. Nr 19, poz. 177 ze zm.) zamawiającemu przysługuje legitymacja do wniesienia skargi od wyroku zespołu arbitrów, wydanego w trybie art. 191 powołanej ustawy?”

podjął uchwałę:

Zamawiający jest legitymowany do wniesienia skargi na wyrok zespołu arbitrów.

(uchwała z dnia 10 marca 2005 r., III CZP 94/04, T. Domińczyk, K. Zawada, D. Zawistowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Łodzi postanowieniem z dnia 1 grudnia 2004 r., III Ca 1200/04, zagadnienia prawnego:

„Czy zamawiającemu, w rozumieniu przepisu art. 194 ust. 1 w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. Nr 19, poz. 177 z późn. zm.) przysługuje środek ochrony prawnej w postaci skargi na wyrok zespołu arbitrów przy Urzędzie Zamówień Publicznych?”

podjął uchwałę:

Zamawiający jest legitymowany do wniesienia skargi na wyrok zespołu arbitrów.

(uchwała z dnia 10 marca 2005 r., III CZP 100/04, T. Domińczyk, K. Zawada, D. Zawistowski)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Bydgoszczy postanowieniem z dnia 24 listopada 2004 r., VIII Ga 80/04, zagadnienia prawnego:

„Czy nieważność postępowania, o której stanowi przepis art. 379 pkt 4 k.p.c., dotyczy także postępowania przed sądem pierwszej instancji po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, w którym brał udział sędzia uczestniczący w wydaniu tego orzeczenia?”

podjął uchwałę:

Sędzia, który brał udział w wydaniu nakazu zapłaty, nie jest wyłączony z mocy samej ustawy od rozpoznania zarzutów od tego nakazu (art. 48 § 1 pkt 5 k.p.c).

(uchwała z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 97/04, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z dnia 7 grudnia 2004 r., II Ca 1769/04, zagadnienia prawnego:

„Czy administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony tylko przeciwko podatnikowi może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej podatnika i jego małżonka?”

podjął uchwałę:

Administracyjny tytuł wykonawczy wystawiony tylko przeciwko podatnikowi nie może być podstawą wpisu hipoteki przymusowej na nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności łącznej podatnika i jego małżonka.

(uchwała z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 3/05, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)

*

Sąd Najwyższy po rozstrzygnięciu przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Świdnicy postanowieniem z dnia 25 listopada 2004 r., II Cz 731/04, zagadnienia prawnego:

„Czy dopuszczalne jest ustanowienie hipoteki kaucyjnej zabezpieczającej mogącą w przyszłości powstać wierzytelność związaną z wykorzystaniem przez nabywcę sprzedanej mu w trybie przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami nieruchomości na inne cele niż uzasadniające udzielenie bonifikaty lub ze zbyciem nieruchomości przed upływem terminu określonego w przepisie art. 68 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami?”

odmawia podjęcia uchwały.

*(postanowienie z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 93/04, B. Myszka,
E. Skowrońska-Bocian, M. Sychowicz)*

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNIĘCIA

III CZP 28/05

Czy zgodnie z treścią art. 187 § 1 pkt. 2 k.p.c. treść pozwu winna obligatoryjnie zawierać wskazania właściwości miejscowej sądu, do którego jest kierowany z jednoczesnym przytoczeniem okoliczności uzasadniających tę właściwość, czy też wymóg ten ograniczony jest do przypadku skierowania sprawy do sądu niewłaściwego na podstawie umowy prorogacyjnej (art. 46 k.p.c.)?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 12 stycznia 2005 r., XII Gz 4/05, A. Ganiewski)

Sąd Okręgowy wskazał na rozpowszechniony w doktrynie pogląd, zgodnie z którym warunki, jakie kodeks postępowania cywilnego określa dla pozwu, dzielą się na dwie grupy – warunki obligatoryjne, tj. takie, który każdy prawidłowo sporządzony pozew musi zawierać i które są wymienione w art. 187 § 1 k.p.c., oraz warunki fakultatywne wymienione w treści art. 187 § 2 k.p.c. Zdaniem Sądu Okręgowego, skoro ustawodawca zamieścił w § 1 ww. artykułu warunek przytoczenia okoliczności uzasadniających również właściwość sądu, do którego kierowany jest pozew („w miarę potrzeby”), należałoby uznać, iż ma on charakter obligatoryjny nie tylko w razie skierowania sprawy do sądu właściwego na podstawie umowy stron. Sąd Okręgowy zauważył, że stanowisko takie reprezentowane jest w komentarzu do kodeksu postępowania cywilnego pod redakcją T. Erecińskiego, natomiast inny pogląd na ten temat został zawarty w komentarzu pod redakcją J. Jodłowskiego i K. Piaseckiego.

A. Z.

III CZP 29/05

1. Czy właścicielowi nieruchomości przysługuje z mocy odesłania zawartego w art. 352 § 2 k.c. w związku z art. 230 k.c. roszczenie uzupełniające przewidziane w przepisach art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. o wynagrodzenie za korzystanie z jego rzeczy bez podstawy prawnej skierowane przeciwko posiadaczowi służebności,

a w przypadku odpowiedzi pozytywnej na pierwsze pytanie,

2. czy roszczenie takie właściciel nieruchomości może dochodzić tylko łącznie z roszczeniem negatoryjnym, czy też osobno,

3. jakie kryteria należy wziąć pod uwagę przy ustalaniu wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości polegające na umieszczeniu pod ziemią przewodów i urządzeń do przesyłania płynów, pary, gazów i energii elektrycznej?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 20 stycznia 2005 r., II Ca 731//04, P.Starosta, D. Gierczak, M. Trzecki)

Sąd Okręgowy wskazał, że w doktrynie dominuje pogląd, zgodnie z którym roszczenia uzupełniające nie mogą być dochodzone w przypadku uzasadniającym wystąpienie z roszczeniem negatoryjnym, powszechnie przyjmuje się bowiem, iż przepisy o ochronie własności zawarte w kodeksie cywilnym nie przewidują w stosunku do roszczenia negatoryjnego takich roszczeń uzupełniających, jakie w myśl art. 224, 225 i 230 k.c. towarzyszą roszczeniu windykacyjnemu. Przepisy o roszczeniach uzupełniających wiążą wyraźnie te roszczenia z faktem pozbawienia właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, nie mogą być zatem *per analogiam* stosowane do naruszenia własności uzasadniającego roszczenie negatoryjne. Sąd Okręgowy zauważył jednak, że w piśmiennictwie spotkać można pogląd przeciwny, w myśl którego w przypadku posiadania służebności właściciel rzeczy może żądać wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy także względem posiadacza służebności.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w przypadku przyjęcia drugiego stanowiska pozostanie do rozstrzygnięcia zagadnienie dotyczące możliwości dochodzenia roszczenia uzupełniającego bez jednoczesnego zgłoszenia roszczenia negatoryjnego. Sąd Okręgowy podkreślił, że ani w doktrynie, ani w judykaturze do tej pory nie zajmowano się tą kwestią, odmiennie niż w przypadku roszczenia

windykacyjnego, co do którego panuje ugruntowany w piśmiennictwie i orzecznictwie pogląd, iż roszczenia uzupełniające mogą być przez właściciela nieruchomości dochodzone oddzielnie bez żądania wydania rzeczy.

Rozważając kwestie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z cudzej nieruchomości, Sąd Okręgowy podkreślił, że kryterium mającym wpływ na wysokość wynagrodzenia powinien być zakres bezumownego korzystania z cudzej nieruchomości oraz wpływ tego korzystania na możliwość władania i wykorzystania nieruchomości przez właściciela.

A.Z.

*

III CZP 30/05

W jakim składzie orzeka sąd rejonowy - sąd gospodarczy w sprawie o której mowa w art. 373 ustawy z dnia 18 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 28 lutego 2005 r., IV Ga 9/05, A. Bąk, W. Paluch, M. Bajak)

Zdaniem Sądu Okręgowego, pojawiający się w doktrynie pogląd, że w sprawach przewidzianych w art. 373 i 374 Prawa upadłościowego i naprawczego sąd gospodarczy orzeka w składzie trzech sędziów zawodowych, nie wydaje się przekonujący, powoływany bowiem w doktrynie dla uzasadnienia tej tezy art. 18 ww. ustawy, regulujący skład sądu w sprawach o ogłoszenie upadłości, nie może mieć zastosowania, gdyż sprawy z art. 373 i 374 takiego charakteru nie mają.

Według Sądu Okręgowego, tryb postępowania dla spraw o orzeczenie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej uregulowany został w art. 376 ust. 1 zdanie drugie Prawa upadłościowego i naprawczego przez odesłanie do przepisów o postępowaniu nieprocesowym, natomiast art. 509 k.p.c. stanowi, iż w sprawach tych orzeka jeden sędzia zawodowy bez udziału ławników.

A. Z.

*

III CZP 31/05

Czy skuteczny jest zapis, którego przedmiot i wielkość określona została przez spadkodawcę w testamencie w sposób pośredni jako część ułamkowa spadku?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Bydgoszczy z dnia 17 lutego 2005 r., II Ca 790/04, B. Goraj, P. Starosta, M. Trzecki)

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że jedynie co do świadczeń pieniężnych stanowiących przedmiot zapisu zarysowało się jednolite stanowisko Sądu Najwyższego, akceptowane przez doktrynę, iż jest dopuszczalne oznaczenie przez spadkodawcę takiego świadczenia w sposób pośredni, a więc przez jego ustalenie według innego niż pieniądz miernika wartości. Zdaniem Sądu Okręgowego, takie rozwiązanie można by przyjąć również w stosunku do świadczeń niepieniężnych, za przyjęciem takiego stanowiska przemawia bowiem fakt, że w pewnych przypadkach wskazanie zapisu za pomocą pośredniego kryterium (miernika) nie następuje żadnej szczególnej trudności w określeniu co jest jego przedmiotem.

Sąd Okręgowy podkreślił, że istnieją instytucje umożliwiające precyzyjne określenie co wchodzi w skład majątku spadkowego (spis inwentarza, wyjawienie przedmiotów spadkowych), co powoduje, iż nawet gdy zapis został określony jako część (ułamek) majątku spadkowego, będzie możliwe zdefiniowanie jakie przedmioty wchodzi w jego skład. Za przyjęciem dopuszczalności określenia przedmiotu zapisu jako części ułamkowej spadku przemawia również ogólna zasada wynikająca z art. 948 k.c., zgodnie z którą należy tak tłumaczyć testament, ażeby zapewnić możliwe najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy. Cel zapisu, którym podobnie jak przy powołaniu do spadku jest przysporzenie określonym osobom praw majątkowych w związku ze śmiercią spadkodawcy, powoduje, że należy przyjmować jednolite reguły interpretacyjne zarówno dla powołania do spadku jak i do zapisu.

A. Z.

III CZP 32/05

1. Czy art. 12 ustawy z dnia 21 czerwca 2002 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz.U. Nr 71, poz. 733 ze zm.) ma zastosowanie do spółdzielczych praw do lokalu,

2. Jaka jest wzajemna relacja pomiędzy art. 11 i 12 ustawy o ochronie praw lokatorów (...), a art. 42 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848)?

(postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 17 stycznia 2005 r., II Ca 686/04, E. Gorczyca, E. Linowska, A. Maciński)

Sąd Okręgowy zauważył, że w swym dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy nie wypowiedział się odnośnie powyższej kwestii, a w doktrynie pojawiły się sprzeczne stanowiska w tym przedmiocie. Sąd Okręgowy wskazał na opinie autorów, którzy kwestionują możliwość zastosowania art. 12 ustawy o ochronie praw lokatorów do stosunków spółdzielczo-mieszkaniowych, w związku ze specyfiką tych stosunków. Zwrócił uwagę ponadto, że z samej treści art. 12 ww. ustawy wynika wprost, iż dotyczy on tytułów prawnych ustających przez wypowiedzenie, a zatem nie ma zastosowania w przypadku spółdzielczych praw do lokalu. Zdaniem powołanych przez Sąd Okręgowy autorów, przyjęcie odmiennego stanowiska prowadziłoby do niedopuszczalnego rozszerzenia przepisu wyjątkowego.

Sąd Okręgowy zwrócił jednak uwagę, że inni przedstawiciele doktryny stoją na stanowisku, iż wykluczenie członka ze spółdzielni, z zastrzeżeniem ust. 5 art. 12 przedmiotowej ustawy, nie może nastąpić, jeżeli spółdzielnia nie zaproponuje mu zawarcia ugody (o ile wystąpią przesłanki z ust. 1 art. 12). Podnoszony jest argument, że wspomniany art. 12 ust. 1 nakłada na spółdzielnię obowiązek badania sytuacji majątkowej członka, którego spółdzielnia zamierza wykluczyć, a uchwała spółdzielni w sprawie wykluczenia członka podjęta z naruszeniem przepisów art. 12 ust. 1-4 jest bezwzględnie nieważna (art. 12 ust. 10). Wobec powyższego w tym przypadku nie mają zastosowania przepisy art. 42 Prawa spółdzielczego.

Wątpliwości Sądu Okręgowego budzi także kwestia wzajemnych relacji art. 11 i 12 ustawy o ochronie praw lokatorów względem art. 42 Prawa spółdzielczego.

Gdyby bowiem nawet uznać, że względem spółdzielczych praw do lokalu nie znajdzie zastosowania art. 12 tej ustawy, to i tak zastosowanie wobec tychże praw mają pozostałe przepisy art. 11, gdyż tak wprost stanowi ustęp 8 tego artykułu.

A. Z.

*

III CZP 33/05

Czy ogół właścicieli, których wyodrębnione lokale wchodzą w skład określonej nieruchomości, tworzy wspólnotę mieszkaniową w rozumieniu art. 6 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (j.t. Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 903, ze zm.) w sytuacji, gdy na nieruchomości tej pozostaje niewyodrębniona część samodzielnych lokali mieszkalnych należących do gminy, której przysługuje prawo własności gruntu, zaś właścicielom lokali wyodrębnionych przysługują udziały we współużytkowaniu wieczystym tego gruntu?

(postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2004 r., I ACz 2251/04, K. Bonik, I. Kul, M. Machnij)

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że problem przedstawiony w pytaniu związany jest ze skomplikowanym stanem prawnym nieruchomości, które zostały w 1991 r. przejęte przez gminy od Skarbu Państwa (gminy nabyły własność tych nieruchomości), w sytuacji, w której była już na nich wyodrębniona własność lokali mieszkalnych szeregu osób, służąca tym osobom wraz z udziałem w części użytkowania wieczystego gruntu (działki) i udziałem we współwłasności części budynku przeznaczonych do wspólnego użytku. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, sytuacja prawna tego typu nieruchomości trudna jest do pogodzenia z podstawowymi pojęciami prawa cywilnego, poszczególnym właścicielom lokali przysługuje bowiem użytkowanie wieczyste w ułamkowych częściach, których suma nie sięga całości, czyli że użytkowanie wieczyste obciąża grunt w istocie jedynie w ułamku. Na ten skomplikowany stan prawny nałożyła się jeszcze ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, która przewidziała w art. 40, że zarząd

nieruchomością wspólną, sprawowany do tego czasu przez komunalną jednostkę organizacyjną gminy został zastąpiony przez zarząd własny właścicieli lokali.

Zgodnie z tą ustawą, zarząd miały sprawować wspólnoty mieszkaniowe, które powstawały z mocy prawa (art. 6 w związku z art. 2, 3 i 4), w momencie, w którym dochodzi do wyodrębnienia pierwszego samodzielnego lokalu w danej nieruchomości na rzecz innej osoby niż dotychczasowy właściciel całej nieruchomości. Na tle wspomnianego stanu faktycznego i prawnego pojawiło się pytanie, czy na tych nieruchomościach doszło do powstania wspólnot mieszkaniowych, skoro ustawa o własności lokali nie przewiduje takiej konstrukcji prawnej, przy której niektórym właścicielom lokali stanowiących odrębną własność przysługuje względem gruntu, na którym posadowiony jest budynek udział w prawie użytkowania wieczystego tego gruntu, innym zaś (gminie) – prawo własności.

Z drugiej strony Sąd Apelacyjny podkreślił, że rozważając przedmiotową kwestię należy mieć na względzie cel – generalną ideę ustawy o własności lokali, którą jest usprawnienie zarządu nieruchomościami wspólnymi właścicielom wyodrębnionych samodzielnym lokali mieszkalnych.

A. Z.

*

III CZP 34/05

Czy przejęcie przez organ założycielski, na podstawie art. 60 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. z dnia 14 października 1991 r.) zobowiązań i należności samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej postawionego w stan likwidacji następuje z – określoną w rozporządzeniu lub uchwale o likwidacji – datą zaprzestania udzielania przez ten zakład świadczeń zdrowotnych, czy też z datą zakończenia czynności likwidacyjnych?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z dnia 25 stycznia 2005 r., II Cz 624/04, J. Kwapiszewska, A. Mikuliszyn, W. Damaszk)

Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że kluczowym zagadnieniem dla rozstrzygnięcia przedmiotowej kwestii staje się wyjaśnienie, jak według ustawy z

dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej należy rozumieć pojęcie „likwidacji” zakładu opieki zdrowotnej. Stwierdził, że analiza przepisów tej ustawy może prowadzić do przyjęcia stanowiska, iż likwidacja publicznego zakładu opieki zdrowotnej następuje z dniem zakończenia jego działalności, jako placówki medycznej, określonym w rozporządzeniu lub w uchwale o likwidacji. Skoro bowiem następuje „zamknięcie” zakładu opieki zdrowotnej i zaprzestanie udzielania świadczeń medycznych, to istotnie zakład w dotychczasowej formie nie funkcjonuje i nie realizuje ustawowych i statutowych obowiązków. Z drugiej jednak strony Sąd Okręgowy podkreślił, że pomimo zakończenia działalności zakład opieki zdrowotnej nadal może – przynajmniej przez pewien czas – pozostawać wpisanym w rejestrze zakładów opieki zdrowotnej oraz Krajowym Rejestrze Sądowym. Poza tym uchwała o likwidacji zakładu, po upływie terminu zakończenia działalności, stanowi podstawę do skreślenia zakładu z rejestru zakładów opieki zdrowotnej, ale nie oznacza to utraty bytu prawnego tego podmiotu. Można zatem przyjąć, że przed utratą osobowości prawnej podmioty wymienione w art. 60 ust. 6 ustawy nie mogą uzyskać statusu następcy prawnego likwidowanego zakładu opieki zdrowotnej.

Sąd Okręgowy zwrócił również uwagę, że ścisła, gramatyczna wykładnia art. 60 ust. 6 może wskazywać, że zwrot „ po likwidacji” zakładu oznacza sytuację, w której postępowanie likwidacyjne uległo już zakończeniu z datą ustaloną w uchwale o likwidacji.

A.Z.

*

III CZP 35/05

Czy w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 marca 2004 r., sygn. akt K 32/03, wykluczony członek spółdzielni ma w sprawie o eksmisję skuteczne względem spółdzielni prawo do lokalu?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 28 grudnia 2004 r., II Ca 780/04, M. Iwankiewicz, K. Marczak, E. Skotarczyk)

Wątpliwość Sądu Okręgowego powstała w związku z zagadnieniem sprowadzającym się do odpowiedzi na pytanie, czy orzeczenie Trybunału

Konstytucyjnego uznające za niezgodny z Konstytucją przepis regulujący kwestie wygaśnięcia prawa do lokalu w spółdzielni mieszkaniowej, ma wpływ na obowiązywanie i moc prawną tego unormowania przed wydaniem orzeczenia. Wskazując na istniejące w tej mierze rozbieżności w orzecznictwie, Sąd Okręgowy przychylił się do koncepcji przyjmującej skuteczność orzeczeń *ex tunc*, tzn. od chwili wejścia w życie kwestionowanego przepisu.

Przyjęcie skuteczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego od chwili opublikowania podważałoby, w ocenie Sądu Okręgowego, sens istnienia tego organu i osłabiałoby rolę samej Konstytucji.

M.D.

*

III CZP 36/05

Czy na postanowienie sędziego-komisarza o odrzuceniu zażalenia przysługuje zażalenie?

(postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 28 stycznia 2005 r., V GUk 5/04, P. Janda, A. Szydło, T. Berezowski)

Uzasadniając przedstawioną wątpliwość Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że zgodnie z art. 222 ust. 1 zdanie pierwsze Prawa upadłościowego i naprawczego zażalenie przysługuje na postanowienie sądu upadłościowego oraz sędziego-komisarza w przypadkach wskazanych w ustawie. Z kolei art. 229 tej ustawy stanowi, że w sprawach nieuregulowanych ustawą do postępowania upadłościowego stosuje się odpowiednio przepisy części pierwszej kodeksu postępowania cywilnego, z wyjątkiem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania. Prowadziłoby to do wniosku, że art. 222 ust. 1 w sposób zupełny reguluje kwestie dopuszczalności zażalenia w postępowaniu upadłościowym; dotyczy wszelkich postanowień sędziego komisarza i sądu upadłościowego, niezależnie od tego, czy zostały wydane na podstawie Prawa upadłościowego i naprawczego, czy też przepisów kodeksu.

Jak stwierdził Sąd Rejonowy, w doktrynie spotyka się również odmienny pogląd, dopuszczający możliwość stosowania art. 394 § 1 k.p.c. w sytuacjach, w

których przepis ten dopuszcza zażalenie. Jednak, w ocenie Sądu Rejonowego, przyjęcie dopuszczalności stosowania art. 229 Pr.up.i n. odnośnie do dopuszczalności zażaleń zdaje się podważać normatywne znaczenie art. 222 Pr.up.i n. oraz przyjętych w doktrynie rozwiązań dotyczących odpowiedniego stosowania przepisów.

M.D.

*

III CZP 37/05

Czy ta część opłaty rocznej za oddanie nieruchomości w użytkowanie wieczyste, która została zakwestionowana przez użytkownika wieczystego w trybie art. 78-80 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603) staje się wymagalna dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia ustalającego nową wysokość opłaty rocznej, czy też jest wymagalna już po upływie terminu płatności określonego w art. 71 ust. 4 u.g.n.?

(postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 1 lutego 2005 r., II Ca 763/04, H. Cieszyński, B. Stachowiak, E. Gorczyca)

Sąd Okręgowy wskazał że, przedstawione pytanie powstało w związku z problemem obliczenia odsetek za opóźnienie w wypadku nieuiszczenia części opłaty za użytkowanie wieczyste, w wypadku bowiem, gdy użytkownik wieczysty realizuje swoje uprawnienie przewidziane w art. 78 – 80 u.g.n. i występuje do samorządowego kolegium odwoławczego, a następnie – wnosząc ewentualny sprzeciw do sądu – kwestionuje w istocie wysokość opłaty rocznej. W tej sytuacji rodzi się wątpliwość, czy niezależnie od długości trwania postępowania, termin wymagalności kolejnych opłat rocznych jest równoznaczny z terminem płatności określonym w art. 71 ust. 4 u.g.n. Nie zawsze przecież termin płatności pokrywa się z terminem wymagalności świadczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego, przepis art. 74 ust. 4 u.g.n. może przesuwac termin wymagalności tej części opłaty rocznej, która jest ustalona w toku postępowania przewidzianego w art. 78 – 80 u.g.n. i przewyższa dotychczasową jej

wysokość na czas do prawomocnego zakończenia tego postępowania. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że aktualizacja opłaty rocznej w trybie art. 78 ust. 1 u.g.n. następuje w formie wypowiedzenia, a odmowa przyjęcia oferty w nowej wysokości opłaty rocznej znajduje wyraz w tym, że użytkownik wieczysty wszczyna postępowanie przed samorządowym kolegium odwoławczym. Może to sugerować, że orzeczenie wydane w postępowaniu unormowanym w art. 78 – 80 u.g.n. jest orzeczeniem konstytutywnym, co wskazywałoby, że wymagalność tej części opłaty, która przewyższa dotychczasową jej wysokość, następuje dopiero z dniem uprawomocnienia się orzeczenia.

M.D.

*

III CZP 38/05

1. Czy koniecznym warunkiem zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie przedstawicieli – jako najwyższy organ spółdzielni – jest zamieszczenie w statucie postanowienia określającego liczbę członków, po przekroczeniu której dochodzi do zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie przedstawicieli;

2. czy przepis art. 37 § 1 prawa spółdzielczego w zakresie jakim nakazuje określenie w statucie liczby członków po przekroczeniu której walne zgromadzenie może być zastąpione przez zebranie przedstawicieli i jest przepisem bezwzględnie obowiązującym;

3. czy w przypadku zarejestrowania statutu niezawierającego opisanego w punkcie 2 pytania postanowienia dochodzi do skutecznego zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie przedstawicieli członków?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 14 stycznia 2005 r., X Ga 221/04, B. Przybyła, L. Guza, K. Żymetka).

Sąd Okręgowy wskazał, że w odniesieniu do przedstawionego zagadnienia sąd pierwszej instancji przyjął pogląd oparty na literalnej wykładni art. 35, 36 oraz 37 Prawa spółdzielczego, mówiący, że postanowienie statutu spółdzielni, które nie określało zasad ustalania liczby przedstawicieli oraz ich wyboru jest bezskuteczne i

najwyższym organem spółdzielni pozostaje walne zgromadzenie członków. Wynika to w szczególności z art. 37 § 1 Prawa spółdzielczego, który oprócz ogólnej deklaracji o powołaniu zebrania przedstawicieli wymaga wskazania w statucie liczby członków spółdzielni, której przekroczenie powoduje zastąpienie walnego zgromadzenia zebraniem przedstawicieli. Ponadto, jak zauważył Sąd Okręgowy, organ demokracji pośredniej w daleko mniejszym stopniu urzeczywistnia zasady wewnątrzspółdzielczej demokracji, stąd zastąpienie walnego zgromadzenia zebraniem przedstawicieli powinno być traktowane jako zabieg wyjątkowy, uzasadniony rozmiarami spółdzielni.

Z drugiej jednak strony celem art. 37 Prawa spółdzielczego jest zapewnienie sprawnego przebiegu obrad najwyższego organu spółdzielni. W dużych spółdzielniach niezbędnym jest umożliwienie zastąpienia organu demokracji bezpośredniej organem demokracji pośredniej, jakim jest zebranie przedstawicieli. W przypadku dużych spółdzielni, pomijając trudności techniczne i logistyczne, trudno się spodziewać, że walne zgromadzenie mogłoby funkcjonować właściwie i podejmować wyważone rozstrzygnięcia, a nawet by można uzyskać przewidziane w art. 42 § 2 kworum.

Sąd Okręgowy w końcu swoich rozważań zwrócił uwagę na aspekt praktyczny problemu, biorąc bowiem pod uwagę fakt, że wiele dużych spółdzielni nie dostosowało swoich statutów zgodnie z art. 279 Prawa spółdzielczego do nowych wymagań, w tym art. 37, trzeba byłoby uznać, że zamiast zebrań przedstawicieli do czasu rejestracji zamiany statutu odpowiadającej literalnemu brzmieniu art. 37 § 1 powinny być zwoływane walne zgromadzenia, co mogłoby wywołać wiele perturbacji. W dodatku konieczne byłoby uznanie dotychczas podjętych uchwał zebrań przedstawicieli za nieistniejące. Najdalej zaś idącą konsekwencją byłaby praktyczna niemożliwość usunięcia braków statutu w spółdzielniach znacznych rozmiarów, w których nie zniesiono w stosunku do obrad walnego zgromadzenia wymogu kworum.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie można odrywać rozumienia art. 37 § 1 zdanie pierwsze Prawa spółdzielczego proponowanego przez sąd pierwszej instancji od konstytucyjnych zasad sprawiedliwości i słuszności, jak również zasady zaufania obywateli do państwa, stanowionego w nim prawa oraz jego organów w

tym sądów, które akceptowały przez wiele lat statut spółdzielni i dopiero obecnie kwestionują jego postanowienia.

M.D.

*

III CZP 39/05

Czy sprawy o eksmisję z lokalu mieszkalnego należą do kategorii spraw, o których mowa w art. 505¹ pkt 1 k.p.c. i podlegają rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym?

(postanowienie Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 8 marca 2005 r., IV Cz 115/05, M. Watemborska)

Sąd Okręgowy wskazał, że podstawą roszczeń rozpoznawanych w postępowaniu uproszczonym mogą być wszelkie umowy i może nią być także umowa najmu, po wygaśnięciu której strona pozwana ma obowiązek zwrócić powodowi przedmiot najmu. Ze względu jednak na treść art. 15 ust. 2 ustawy o ochronie praw lokatorów powstaje wątpliwość, czy sprawy o eksmisję z lokalu mieszkalnego mogą być prowadzone w postępowaniu uproszczonym, przepis ten wymaga bowiem wstąpienia do sprawy gminy właściwej ze względu na miejsce położenia lokalu, przy czym zgodnie z ust. 3 tego artykułu do udziału gminy w sprawie stosuje się przepisy o interwencji ubocznej. Z kolei art. 505⁴ § 1 k.p.c. stanowi, że w postępowaniu uproszczonym nie stosuje się przepisów art. 75-85 k.p.c., a więc o interwencji ubocznej. Wykluczałoby to prowadzenie spraw o eksmisję z lokalu mieszkalnego w tym postępowaniu odrębnym.

M.D.

GLOSY

prawo cywilne materialne

Zawarcie umowy kredytu przez parafię bez zezwolenia właściwego biskupa diecezjalnego jest sprzeczne z prawem określającym sposób działania parafii jako kościelnej osoby prawnej i prowadzi do nieważności czynności prawnej.

(wyrok z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 88/00, H. Ciepła, A. Górski, Z. Strus, OSP 2003, nr 9, poz. 115)

Glosa

Marka Jasiakiewicza, Rejent 2005, nr 1, s. 122

Autor odniósł się głównie do dwóch zagadnień podniesionych w uzasadnieniu omawianego wyroku. Po pierwsze, zaaprobował stanowisko Sądu Najwyższego odnoszące się do uznania, że Kościół autonomicznie kształtuje ustrój parafii na podstawie kodeksu prawa kanonicznego. Po drugie, glosator sformułował uwagi polemiczne w odniesieniu do uznania niektórych kanonów kodeksu jako podstawy do oceny ważności umowy kredytu zawartej przez parafię z bankową spółką akcyjną.

Glosator opowiedział się za brakiem skuteczności w stosunkach zewnętrznych kanonów kodeksu prawa kanonicznego, regulujących zasady i ograniczenia dotyczące dokonywania czynności prawnych przez proboszcza jako organ parafii. Odnosi się to w szczególności do wskazanego w kan. 1291 k.pr.kan. pozwolenia biskupa. Podniósł, że jeżeli nawet zgodzić się z poglądem wyrażonym w uzasadnieniu wyroku co do skuteczności wskazanych kanonów kodeksu prawa kanonicznego (statuujących wymóg uzyskania pozwolenia biskupa) także w stosunkach zewnętrznych, to – jego zdaniem – zakres recepcji prawa kanonicznego dokonanej przez Sąd Najwyższy jest zbyt szeroki.

Glosator przypomniał, że parafii nie przysługuje jako kościelnej osobie prawnej pełna niezależność. W pewnych sprawach pozostaje ona w stosunku zależności wobec biskupa diecezjalnego i podlega jego władztwu. Biskup ten nie jest organem parafii, lecz organem diecezji jako odrębnej osoby prawnej. Autor podniósł, że regulacja prawa kanonicznego oparta jest na zupełnie innych założeniach niż cywilistyczna konstrukcja osoby prawnej. Dlatego, zdaniem glosatora, kompetencje biskupa wobec proboszcza nie powinny być kwalifikowane na gruncie prawa cywilnego jako forma ograniczenia zakresu kompetencji proboszcza, jak przyjął Sąd Najwyższy.

Zaznaczył, że wymagane przez kodeks prawa kanonicznego pisemne pozwolenie biskupa diecezjalnego na dokonanie czynności prawnej przez parafię, reprezentowaną przez proboszcza, można ewentualnie rozważać, na gruncie prawa cywilnego, w kategoriach zgody osoby trzeciej. Podkreślił jednak, że zaproponowana kwalifikacja pozwolenia biskupa jako zgody osoby trzeciej byłaby w pełni uprawniona, jeżeli znalazłaby podstawę ustawową. Realizacja takiego postulatu pozwoliłaby na zachowanie tradycji Kościoła, z jednoczesnym poszanowaniem zasad prawa cywilnego.

W konkluzji, autor stwierdził, że sposób uregulowania (czy właściwie – nieuregulowania) zasad udziału parafii w obrocie cywilnoprawnym godzi przede wszystkim w utrwaloną w prawie cywilnym zasadę pewności obrotu. Podniósł, że świeccy kontrahenci kościelnych osób prawnych, jeżeli nie poruszają się swobodnie w sferze prawa kanonicznego, nie są w żaden sposób chronieni. Sformułował więc postulat *de lege ferenda*, aby regulacja prawna dotycząca udziału osób prawnych Kościoła katolickiego w obrocie cywilnoprawnym stała się przedmiotem prac odpowiednich komisji i obejmowała m.in. zasady rejestracji kościelnych osób prawnych, zwłaszcza gdy występują w roli przedsiębiorców.

Należy zauważyć, że do omawianego wyroku glosy napisali B. Rakoczy (OSP 2003, nr 9, poz. 115), a także G. Radecki (OSP 2004, nr 5, poz. 58).

E.S.

Indos nie odrywa wierzytelności inkorporowanej w wekslu od stosunku podstawowego stanowiącego sprawczą przyczynę jej powstania, bowiem powstała w taki sposób wierzytelność wekslowa jest od początku oderwana, a więc niezależna, od tego stosunku podstawowego i obejmuje w trakcie obiegu weksla coraz to nowe osoby.

(wyrok z dnia 13 lutego 2003 r., III CKN 909/00, Z. Strus, J. Frąckowiak, Z. Kwaśniewski, Pr.Bank. 2004, nr 7-8, s. 54)

Glosa

Bartosza Draniewicza, Prawo Bankowe 2005, nr 3, s. 20

Glosowane orzeczenie dotyczy wyjaśnienia istoty czynności prawnych abstrakcyjnych oderwanych, które sprawiają w teorii i praktyce wiele wątpliwości.

Autor zgodził się z tezą omawianego wyroku, a w glosie podjął się uzupełnienia poczynionych przez Sąd Najwyższy uwag. Przypomniawszy, że art. 17 Prawa wekslowego jest literalną kalką art. 17 ustawy jednolitej, stanowiącej załącznik do I Konwencji Genewskiej z dnia 7 czerwca 1930 r. w sprawie jednolitej ustawy o wekslach trasowanych i własnych. Autor stwierdził zatem, że przy wykładni tego artykułu można i należy posługiwać się tekstem Konwencji i materiałami genewskimi.

W dalszej części glosy autor omówił zarzuty wystawcy weksla własnego wobec remitenta oraz wobec dalszych posiadaczy weksla. Wskazał, że wystawca weksla własnego (trasat) może podnosić zarzuty osobiste w stosunku do remitenta, ponieważ ten ostatni nie może skorzystać z art. 17 Pr.weksl., remitent nie nabywa bowiem weksla w drodze indosu.

Autor przypomniał, że osoby, przeciwko którym dochodzi się praw z weksla (w niniejszej sprawie wystawca weksla), mogą bronić się swoimi zarzutami opartymi na stosunkach osobistych z wystawcą lub z posiadaczami poprzednimi, jeżeli posiadacz, nabywając weksel, działał świadomie na jego szkodę. Glosator wskazał przy tym, że świadomość działania z pokrzywdzeniem dłużnika musi istnieć w chwili nabycia weksla. Następcza świadomość nie ma tu znaczenia.

Podsumowując, autor stwierdził, że zobowiązanie wekslowe od momentu powstania ma charakter abstrakcyjny. Nie wyklucza to jednak możliwości

podnoszenia w pewnych okolicznościach zarzutów wynikających ze stosunku podstawowego (art. 17 Pr. weksl.). Hipoteza art. 17 Pr. weksl. dotyczy jednak przenoszenia praw inkorporowanych w papierze wartościowym w drodze indosu, a gdy weksel jest przenoszony sposobami prawa powszechnego, zastosowanie znajdują odpowiednie przepisy prawa cywilnego. Glosator podniósł, że powyższa konstatacja jest prawdziwa także wtedy, gdy indosatariusz weksla jest jednocześnie cesjonariuszem praw ze stosunku podstawowego. Zauważył, że występowanie określonego podmiotu w charakterze „podwójnego wierzyciela” nie wyłącza stosowania art. 17 Pr. weksl., choć może mieć znaczenie przy ocenie działania przez posiadacza weksla ze świadomością pokrzywdzenia dłużnika w chwili nabycia weksla.

E.S.

*

Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych przewidziana w art. 5 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.) jest wyłączona w sytuacji, gdy w chwili zbycia dla nieruchomości prowadzone są dwie księgi wieczyste, w których wpisani są różni właściciele.

(uchwała z dnia 24 października 2003 r., III CZP 70/03, J. Frąckowiak, I. Gromska-Szuster, Z. Strus, OSNC 2004, nr 12, poz. 192; BSN 2003, nr 10, s. 8; IC 2003, nr 11, s. 6; MoP 2004, nr 9, s. 416; Prok. i Pr. 2004, nr 4, s. 38; Wok. 2003, nr 12, s. 10; NPN 2004, nr 1, s. 59; R.Pr. 2004, nr 6, s. 131; Rej. 2004, nr 12, s. 162)

Glosa

Piotra Mysiaka, Rejent 2005, nr 2, s. 174

Zdaniem autora, nie ma podstaw prawnych dla generalnego wyłączenia działania rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych w sytuacji przedstawionej w tezie glosowanego orzeczenia. Glosator przypomniał brzmienie art. 626¹³ § 1 k.p.c., zgodnie z którym w razie stwierdzenia przez sąd, że dla tej samej nieruchomości prowadzi się dwie lub więcej ksiąg wieczystych, ujawniających odmienny stan

prawny, to sąd z urzędu dokona wpisu ostrzeżenia we wszystkich księgach założonych dla tej nieruchomości. Z powyższego autor wyprowadził pogląd, że ustawodawca przewidział możliwość powstania takiego stanu i przyjął, iż gdyby jego wolą było generalne wyłączenie działania rękojmi w tym wypadku, to zamieściłby w ustawie stosowny przepis.

Glosator nie zgodził się z twierdzeniem Sądu Najwyższego, że w omawianym wypadku nie istnieje domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym. Istnienie dwóch ksiąg wieczystych ujawniających różne stany prawne powoduje problem sprowadzający się do pytania, czy taki stan sprawia, że nie ma domniemania prawdziwości żadnego z wpisów, czy też istnieje takie domniemanie w stosunku do jednego z nich bądź do wszystkich. Autor stwierdził, że nie jest dostatecznym przeciwdowodem jednego domniemania prawdziwości domniemanie prawdziwości innego wpisu, brak jednak podstaw prawnych, aby stwierdzić, że przez to nie obowiązuje żadne domniemanie. Za najrozsądniejsze uznał zatem glosator stwierdzenie, że tak długo, jak istnieje księga wieczysta z danymi wpisami, wiąże się z nią domniemanie ich prawdziwości.

Autor odniósł się do stwierdzenia Sądu Najwyższego, zgodnie z którym pogląd broniony w glosie stoi w sprzeczności z pojęciem złej wiary w ustawie o księgach wieczystych i hipotece. Sąd Najwyższy stwierdził również, że zastosowanie rękojmi w takiej sytuacji mogłoby prowadzić do pozbawienia prawa własności rzeczywistego i wpisanego do księgi wieczystej właściciela nieruchomości. Glosator uznał, że sytuacja taka jest niemożliwa, ponieważ, jeżeli właściciel spełnił swój obowiązek wynikający z art. 35 u.k.w.h., to istnienie innych ksiąg wieczystych nie może mu szkodzić. Jeżeli natomiast nie wykonał tego obowiązku, to niezależnie od tego, czy istnieje jedna, czy więcej ksiąg wieczystych, musi się liczyć w każdym z tych wypadków z możliwością utraty własności, właśnie na podstawie rękojmi.

Autor zauważył, że jeżeli właściciel sam nie chce chronić swojej własności przez ujawnienie jej w księdze wieczystej, to prawo nie powinno tego robić za niego. W takim wypadku należy chronić pewność obrotu nieruchomościami w oparciu o księgi wieczyste.

E.S.

Artykuł 180 k.s.h. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703 ze zm.).

(postanowienie z dnia 31 marca 2004 r., III CK 429/02, M. Kocon ,
T. Domińczyk, I. Koper, OSNC 2005, nr 3, poz. 68; BSN 2004, nr 10, s. 10; NPN 2004, nr 4, s. 75; Pr.Spótek 2005, nr 1, s. 56; MoP 2005, nr 3, s. 157)

Glosa

Jana Mojaka i Jacka Widły, Monitor Prawniczy 2005, nr 6, s. 314

Autorzy krytycznie odnieśli się do stanowiska Sądu Najwyższego zajętego zarówno w tezie glosowanego postanowienia, jak i w jego argumentacji jurydycznej. Ich zdaniem, przy zastosowaniu tych samych reguł kolizyjnych, do jakich odwołał się Sąd Najwyższy, uzasadnione jest przyjęcie przeciwnego poglądu.

Z krytyką komentatorów spotkało się przede wszystkim stanowisko, że postanowienia art. 180 k.s.h., czy też szerzej – jak to uczynił Sąd Najwyższy w dalszych rozważaniach – przepisy kodeksu cywilnego dotyczące formy umowy zastawniczej, mają charakter normy szczególnej w stosunku do przepisów ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów. W ocenie glosatorów, z faktu, że powołana ustawa nie jest regulacją kompleksową i w sprawach w niej nie uregulowanych odsyła do rozwiązań kodeksowych, w żaden sposób nie można wyprowadzić wniosku, iż ma ona charakter *legi generalis*. Odwołanie się do przepisów kodeksu cywilnego o formie umowy o ustanowienie zastawu na prawach jest bowiem możliwe jedynie wtedy, gdy w świetle art. 1 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów forma takiej umowy nie jest określona jej postanowieniami. Omawiana sprawa nie jest jednak tym przypadkiem, gdyż przedmiotowa kwestia w sposób wyczerpujący została już uregulowana w ustawie.

Glosatorzy wskazali, że wzajemną relację zbiegających się norm kodeksu cywilnego i ustawy o zastawie rejestrowym można ustalić odwołując się do wykładni systemowej: kodeks cywilny jest regulacją o charakterze ogólnym, natomiast przepisy ustawy mają charakter *legi specialis*. Do przyjęcia takiego poglądu skłania m.in. zasada wyrażona *expressis verbis* w art. 308 k.c., zgodnie z

którym wierzytelność można zabezpieczyć zastawem rejestrowym, który regulują odrębne przepisy, a także brzmienie art. 1 ust. 2 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów odsyłającego do przepisów kodeksu cywilnego jedynie w przypadku wystąpienia w niej luki prawnej.

W ocenie glosatorów, odwołanie się przez Sąd Najwyższy do reguły *lex posterior derogat legi priori* jest także argumentem chybionym. Późniejsze wejście w życie art. 180 k.s.h. w stosunku do powołanego aktu normatywnego jest wprawdzie faktem, ale należy mieć również na uwadze zasadę *lex posterior generalis non derogat legi priori speciali*.

Zdaniem autorów przyjęcie poglądu prezentowanego w glosowanym orzeczeniu prowadziłoby do powstania wielu problemów natury praktycznej i teoretycznej, m.in. do tego, że ustanowienie zastawu rejestrowego na prawie będzie odbywało się w różny sposób, w zależności od przedmiotu tego zastawu, tj. od rodzaju prawa, na którym będzie ustanawiane (wierzytelność, prawo na dobru niematerialnym, papier wartościowy).

W konsekwencji komentatorzy całkowicie odrzucili stanowisko zajęte w glosowanym orzeczeniu i wyrazili pogląd, że przedmiotowa kwestia powinna stać się przedmiotem wypowiedzi składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego.

S.S.

*

Wygaśnięcie hipoteki o której mowa w art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1116) następuje z chwilą ustanowienia odrębnej własności choćby jednego lokalu w nieruchomości stanowiącej własność spółdzielni na rzecz innej osoby niż ta spółdzielnia.

(postanowienie z dnia 14 lipca 2004 r., IV CK 568/03, A. Górski, Z. Kwaśniewski, T. Żyznowski, BSN 2005, nr 1, s. 10; IC 2005, nr 2, s. 45)

Glosa

Stanisława Rudnickiego Przegląd Sądowy 2005, nr 3, s. 92

Autor zwrócił uwagę, że omawiane orzeczenie jest pierwszą publikowaną wypowiedzią Sądu Najwyższego na temat wykładni art. 44 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Podniósł, że przepis ten nie jest dostatecznie jasny i stwarza znaczne trudności interpretacyjne. Problem dotyczy m. in. ustalenia chwili, z którą hipoteki istniejące w dniu wejścia w życie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych wygasają.

Glosator stwierdził, odmiennie niż Sąd Najwyższy, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż art. 44 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 76 ust. 4 u.k.w.h. Podniósł, że nie tylko hipotezy obu tych przepisów są różne, ale także ich dyspozycje są rodzajowo całkowicie odmienne i odnoszą się do zupełnie innych związków przyczynowych.

Zdaniem glosatora, wygaśnięcie hipoteki, o której mowa w art. 44 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, następuje dopiero z chwilą ustanowienia odrębnej własności ostatniego lokalu, a nie z chwilą ustanowienia odrębnej własności pierwszego lokalu. Autor nie zgodził się tym samym z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w glosowanym orzeczeniu.

Glosator wskazał również na dalsze komplikacje związane z wykładnią art. 44 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Mianowicie, w ocenie autora, ustawodawca nie przewidział trudności związanych z różnym charakterem wierzytelności zabezpieczonych hipoteką na nieruchomościach spółdzielni, komplikacje te polegają bowiem na zróżnicowaniu losu hipotek z chwilą wyodrębnienia pierwszego lokalu, w zależności od tytułu zabezpieczonej wierzytelności.

E.S.

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2005, NR 5

W razie przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 września 1997 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego przysługującego osobom fizycznym w prawo własności (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1299 ze zm.), opłata roczna za użytkowanie wieczyste za rok, w którym nastąpiło przekształcenie, ulega zmniejszeniu proporcjonalnie do czasu trwania użytkowania wieczystego w tym roku.

(uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 8 grudnia 2004 r., III CZP 47/04, T.Ereciński, T. Bielska-Sobkowicz, G. Bieniek, H. Ciepła, M. Sychowicz, T. Wiśniewski, M. Wysocka, OSNC 2005, nr 5, poz. 74)

*

Sprawa o zmianę zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia o władzy rodzicielskiej i sposobie jej wykonywania, zmierzająca do powierzenia wykonywania władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców i ograniczenia władzy drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jest sprawą o ograniczenie władzy rodzicielskiej w rozumieniu art. 509 pkt 1 k.p.c.

(uchwała z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 113/03, T.Domińczyk, I.Gromska-Szuster, Z. Kwaśniewski, OSNC 2005, nr 5, poz. 75)

*

Ustanowienie odrębnej własności lokalu użytkowego w budynku wzniesionym na nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste pod budownictwo mieszkaniowe nie uzasadnia zmiany stawki procentowej

opłaty rocznej (art. 73 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 ze zm.).

(uchwała z dnia 11 lutego 2004 r., III CZP 103/03, K.Zawada, B. Czech, I. Koper, OSNC 2005, nr 5, poz. 76)

*

W postępowaniu w sprawach gospodarczych pozwany traci prawo powoływania twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, niepowołanych w odpowiedzi na pozew, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że wykáže, iż ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe, albo że potrzeba powołania wynikła później (art. 479¹⁴ § 2 k.p.c.).

(uchwała z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03, J. Gudowski, G. Bieniek, J. Górowski, OSNC 2005, nr 5, poz. 77)

*

Członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością traci legitymację przewidzianą w art. 252 § 1 w związku z art. 250 pkt 1 k.s.h. do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą – z chwilą odwołania go z tej funkcji.

(uchwała z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 116/03, J. Gudowski, G. Bieniek, J. Górowski, OSNC 2005, nr 5, poz. 78)

*

W sprawach gospodarczych, w razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty, rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne (art. 505 § 1 w związku z art. 479¹⁷ k.p.c.).

(uchwała z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 118/03, J. Gudowski, G. Bieniek, J. Górowski, OSNC 2005, nr 5, poz. 79)

*

Komornik sądowy występujący o udzielenie informacji, o których mowa w art. 44h ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (jedn. tekst: Dz.U. 2001 r. Nr 87, poz. 960 ze zm.), jest zobowiązany do uiszczenia opłaty za udostępnienie tych danych.

(uchwała z dnia 24 lutego 2004 r., III CZP 119/03, T. Żyznowski, E. Skowrońska-Bocian, M. Wysocka, OSNC 2005, nr 5, poz. 80)

*

Orzekając o naprawieniu szkody w gruntach rolnych i leśnych w drodze rekultywacji, na podstawie art. 94 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. Nr 27, poz. 96 ze zm.), sąd nie określa sposobu jej przeprowadzenia.

(uchwała z dnia 24 lutego 2004 r., III CZP 120/03, T. Żyznowski, E. Skowrońska-Bocian, M. Wysocka, OSNC 2005, nr 5, poz. 81)

*

Umowa gwarancji jakości może ograniczyć obowiązki gwaranta do naprawy rzeczy i wyłączyć możliwość żądania wymiany rzeczy wadliwej na wolną od wad.

(wyrok z dnia 16 kwietnia 2004 r., I CK 599/03, G. Bieniek, J. Frąckowiak, Z. Strus, OSNC 2005, nr 5, poz. 82)

*

W wyroku nakazującym opróżnienie lokalu mieszkalnego, sąd może z urzędu orzec o uprawnieniu pozwanego do otrzymania lokalu, który zobowiązał się dostarczyć powód.

(wyrok z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 598/03, B. Czech, B. Myszka, E. Skowrońska-Bocian, OSNC 2005, nr 5, poz. 83)

*

Dniem uiszczenia opłaty sądowej dokonanego za pomocą elektronicznego środka komunikacji jest dzień, w którym polecenie przelewu – mające pokrycie na rachunku zleceńodawcy – wprowadzone zostało do urządzenia nadawczego w taki sposób, że bank mógł zapoznać się z jego treścią. Możliwość tę bank uzyskuje z chwilą odebrania polecenia przez jego urządzenie odbiorcze.

(postanowienie z dnia 22 kwietnia 2004 r., II CZ 38/04, T. Domińczyk, Z. Kwaśniewski, M. Sychowicz, OSNC 2005, nr 5, poz. 84)

*

1. Przewidziana w art. 47 § 2 k.r.o. ochrona interesów osób trzecich ma zastosowanie tylko do małżeńskich umów majątkowych wymienionych w art. 47 § 1 k.r.o.

2. Umowa o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności małżeńskiej zawarta z pokrzywdzeniem wierzyciela może być przez niego zakwestionowana skargą pauliańską (art. 527 k.c.).

(wyrok z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CK 469/02, A. Górski, B. Czech, M. Wysocka OSNC 2005, nr 5, poz. 85)

*

Oparcie zarzutu potrącenia na dowodach innych niż wskazane w art. 485 k.p.c. nie jest skuteczne także wtedy, gdy oświadczenie o potrąceniu złożone zostało przed doręczeniem odpisu nakazu zapłaty.

(wyrok z dnia 7 maja 2004 r., I CK 666/03, B. Myszka, M. Grzelka, H. Pietrkowski, OSNC 2005, nr 5, poz. 86)

*

Kurator spółki akcyjnej ustanowiony w celu powołania jej organów nie ma uprawnienia do powołania zarządu i nie zastępuje walnego

zgromadzenia ani rady nadzorczej tej spółki.

(postanowienie z dnia 7 maja 2004 r., III CK 249/03, Z. Strus, B. Czech, K. Zawada, OSNC 2005, nr 5, poz. 87)

*

Wobec posiadacza, który nabył weksel w wyniku indosu dokonanego po proteście z powodu niezapłacenia lub po upływie terminu ustanowionego dla protestu, nie stosuje się art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. Nr 37, poz. 282), lecz art. 513 k.c.

(wyrok z dnia 7 maja 2004 r., III CK 563/02, Z. Strus, B. Czech, K. Zawada, OSNC 2005, nr 5, poz. 88)

*

Skuteczność zamieszczenia w statucie spółki akcyjnej upoważnienia zarządu do wyłączenia lub ograniczenia prawa niektórych akcjonariuszy poboru akcji – przy podwyższeniu kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego – należy oceniać przede wszystkim z punktu widzenia interesów spółki.

(wyrok z dnia 13 maja 2004 r., V CK 452/03, L. Walentynowicz, T. Bielska-Sobkowicz, J. Górski, OSNC 2005, nr 5, poz. 89)

*

Postanowienie sądu drugiej instancji uchylające postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu kasacyjnym dotyczącym orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do istoty.

(postanowienie z dnia 19 maja 2004 r., I CK 37/04, T. Wiśniewski, B. Czech, M. Sychowicz, OSNC 2005, nr 5, poz. 90)

*

Postanowienie umowy, które ogranicza wolność działalności gospodarczej jednej ze stron, narusza zasady współzycia społecznego i jest nieważne (art. 58 § 2 k.c.).

(wyrok z dnia 20 maja 2004 r., II CK 354/03, T. Żyźnowski, M. Grzelka, K. Zawada OSNC 2005, nr 5, poz. 91)

*

Przepis art. 68 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 ze zm.), przewidujący obniżenie o 50 % ceny nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stosuje się także do sprzedaży nieruchomości Skarbu Państwa podlegających przepisom ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (jedn. tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 56, poz. 679 ze zm.).

(wyrok z dnia 21 maja 2004 r., V CK 503/03, T. Domińczyk, J. Górowski, B. Myszka, OSNC 2005, nr 5, poz. 92)

*

Od postanowienia sądu drugiej instancji w sprawie o wpis w księdze wieczystej, na podstawie prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo przewidziane w art. 527 k.c., prawa zaspokojenia wierzytelności z nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami jej właściciela, przysługuje kasacja.

(postanowienie z dnia 21 maja 2004 r., V CZ 42/04, T. Domińczyk, J. Górowski, B. Myszka, OSNC 2005, nr 5, poz. 93)

DZIAŁALNOŚĆ IZBY CYWILNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W 2004 R.

I. Wpływ spraw i zagadnienia ogólne

1. W 2004 r. Izba Cywilna rozpoznawała – jak w latach poprzednich – kasacje, zagadnienia prawne (przedstawione przez sądy drugiej instancji, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, skład trzech sędziów Sądu Najwyższego), skargi o wznowienie postępowania oraz kwestie wpaddingowe (np. wyznaczenie sądu właściwego, sprostowanie orzeczenia, wyłączenie sędziego). Ponadto dokonywano wstępnego badania kasacji w ramach tzw. przedsądu (art. 393 k.p.c.).

Na dzień 1 stycznia 2004 r. pozostawało w Izbie do załatwienia 1649 spraw (w tym 1491 kasacji, 129 zażaleń i 21 zagadnień prawnych).

W 2004 r. wpłynęło do Izby 5171 nowych spraw, w tym 4023 kasacji, 942 zażaleń i 93 zagadnienia prawne.

W 2004 r. załatwiono ogółem 5418 spraw, w tym 4325 kasacji, 914 zażaleń, 18 skarg o wznowienie postępowania, 5 zagadnień w składzie siedmiu sędziów, 69 zagadnień prawnych (art. 390 k.p.c.) oraz 72 spraw incydentalnych (art. 45, 48 k.p.c.).

Na dzień 31 grudnia 2004 r. pozostało 1402 spraw niezakończonych (1189 kasacji, 157 zażaleń i 33 zagadnień prawnych).

W 2000 r. wpływ spraw ogółem wynosił 5215, w 2001 r. – 3859, w 2002 r. – 3675, w 2003 r. – 4422, a w 2004 r. – 5171. W tej liczbie kasacji było odpowiednio: 4405, 2582, 2498, 3315 i 4023. Po spadku wpływu spraw kasacyjnych spowodowanych zmianami dokonanymi w kodeksie postępowania cywilnego ustawą z dnia 24 maja 2000 r. (w 2001 r. 2582 sprawy) zauważyć należy istotny wzrost wpływu kasacji w 2003 r. – przyrost o 817 kasacji w porównaniu z 2002 r., a w 2004 r. o 712 więcej niż w 2003 r.

W 2000 r. załatwiono w Izbie 3011 spraw, w 2001 r. 7109, w 2002 r. – 6027 spraw, w 2003 r. – 4716 spraw, a w 2004 r. – 5418 spraw.

Znaczna liczba spraw załatwionych w 2001 r. wywołana była stosowaniem od marca 2001 r. tzw. przedsądu do spraw, w których orzeczenie sądu II instancji zapadło przed dniem 1 lipca 2000 r.

W wyniku selekcji kasacji dokonanych w ramach wstępnego ich badania do rozpoznania trafia bardzo dużo spraw trudnych i skomplikowanych, a procedurze przedsądu poddawane jest znowu coraz więcej spraw (w 2002 r. – 4822, w 2003 r. – 3005, a w 2004 r. – 3695 kasacji), tym samym w liczbie spraw załatwionych coraz większy jest udział spraw rozpoznanych merytorycznie.

W 2003 r. udzielono 122 odpowiedzi na pytania prawne, a w 2004 r. – 82.

2. Stan obsady sędziowskiej w końcu 2004 r. wynosił 29 sędziów, w tym prezes Sądu Najwyższego kierujący Izbą. W 2004 r. nikt nie przeszedł w stan spoczynku, nie przybył także ani jeden nowy sędzia.

W 2004 r. w ramach delegacji trzymiesięcznej orzekają pięcioro sędziów sądów apelacyjnych (z Krakowa, Warszawy, Poznania, Łodzi i Katowic).

3. Obciążenie sędziów w 2004 r. nie uległo zmianie.

Biorąc pod uwagę złożoność wielu rozpoznanych kasacji i zagadnień prawnych oraz uwzględniając urlopy, choroby, orzekanie w ograniczonym zakresie sędziów pełniących funkcje administracyjne nadal przeciętne obciążenie sędziego sprawozdawcy jest bardzo wysokie. Skutkuje to sporadycznie przekraczaniem (przez kilkoro sędziów) terminu sporządzenia uzasadnienia orzeczenia. Niemniej należy podkreślić, że przeciętny okres oczekiwania na merytoryczne rozpoznanie kasacji (w 2000 r. – ok. 3 lata, w 2001 r. – ponad 18 miesięcy, w 2002 r. ok. 14 miesięcy, w 2003 r. ok. 11 miesięcy) uległ dalszemu skróceniu do ok. 10 miesięcy. Ze względu na zaległości z lat poprzednich na koniec grudnia 2004 r. pozostawało jeszcze do rozpoznania jedna kasacja z 2003 r. i 1189 kasacji z 2004 r.

W 1999 r. uwzględniono ok. 16% kasacji, w 2000 r. – 14%, w 2001 r. – 32%, w 2002 r. – 46%, w 2003 r. – ok. 48%, a w 2004 r. także ok. 49 % kasacji.

Na ogólną liczbę 3695 kasacji zbadanych w 2004 r. odmówiono przyjęcia do rozpoznania 2316 kasacji i odrzucono (bądź w inny sposób załatwiono) 403 kasacje. Z 1195 kasacji rozpoznanych merytorycznie (w 2003 r. – 1018) oddalono 609 kasacji (w 2003 r. – 522), uchylono orzeczenie w całości lub w części w 504 sprawach (w 2003 r. – 408), a zmieniono orzeczeń w 82 sprawach (w 2003 r. – 88).

Z danych tych wynika, że nie spełniono wymagań formalnych w ok. 19% kasacji (w 2002 r. w ok. 22%, w 2003 r. – 21%) oraz że w wyniku selekcji nie przyjęto do rozpoznania ok. 62% kasacji (w 2002 r. – ok. 57%, w 2003 r. – ok. 51%). Liczby te obrazują, że nadal znaczna liczba kasacji wnoszonych przez fachowych pełnomocników procesowych jest niedopuszczalna, wadliwie sformułowana lub uzasadniona.

Odnotać należy wzrost, choć niewielki, kasacji uwzględnionych przez Sąd Najwyższy – w 2001 r. było to ok. 32% kasacji, w 2002 r. – ok. 46%, w 2003 r. ok. 48%, a w 2004 r. ok. 49%. Następuje więc powoli coraz lepsza selekcja na etapie wstępnego badania kasacji.

W 2004 r. na posiedzeniach niejawnych w składzie jednego sędziego zbadano 3695 kasacji (w 2001 r. – 5882, w 2002 r. – 4724, w 2003 r. - 3005), w tym odmówiono przyjęcia do rozpoznania 2316 kasacji (w 2001 r. – 3646, w 2002 r. – 2727, w 2003 r. - 1855), przyjęto do rozpoznania 976 kasacji, tj. 26,4% (w 2001 r. – 1329, tj. 22,6%, w 2002 r. – 1202, tj. 25,5%, w 2003 r. – 690, tj. 22,9%), a załatwiono w inny sposób 403 kasacji (382 odrzucono).

Z tych liczb wynika, że przez selekcję spraw w ramach tzw. przesądu w 2004 r. przeszło do rozpoznania merytorycznego o 3,5% kasacji więcej niż w 2003 r.

4. W 2004 r. wielu sędziów Izby, w tym niektórzy wielokrotnie, uczestniczyło w konferencjach naukowych oraz seminariach szkoleniowych sędziów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy.

Tak jak w latach poprzednich sędziowie uczestniczyli w sympozjach naukowych krajowych i zagranicznych oraz publikowali różne opracowania w prasie prawniczej oraz w formie komentarzy do ustaw.

Dziewięcioro sędziów Izby, jako pracownicy naukowo-dydaktyczni, zatrudnieni byli dodatkowo na wydziałach prawa uniwersytetów lub w wyższych szkołach prawnych. Sędziowie Izby pełnili nadal i to wielokrotnie funkcje ekspertów na rzecz parlamentu, brali udział w pracach Rady Legislacyjnej i Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego. Zwłaszcza udział trzech sędziów Izby w Komisji Kodyfikacyjnej był bardzo pracowity ze względu na znaczne natężenie jej prac.

5. Kolegium Redakcyjne Izby przygotowuje do druku poszczególne numery urzędowego zbioru orzeczeń, kontynuowane jest wydawanie „Izby Cywilnej”, Biuletynu Sądu Najwyższego. Biuletyn zaprojektowany jako wydawnictwo

wewnętrzne cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem sędziów sądów powszechnych, przedstawicieli nauki i innych osób i instytucji, którym jest doręczany.

6. W 2004 r. w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej wiele narad sędziowskich poświęcone było problematyce stosowania prawa europejskiego.

II. Charakterystyka działalności jurysdykcyjnej Izby Cywilnej w 2004 r.

W ramach działalności uchwałodawczej w 2004 r. Sąd Najwyższy podjął jedną uchwałę w pełnym składzie Izby Cywilnej, 4 uchwały w składzie 7 sędziów i 69 uchwał w składzie 3 sędziów.

uchwała pełnego składu Izby Cywilnej

Uchwała z dnia 14 października 2004 r., III CZP 37/04, zapadła w wyniku rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez skład trzech sędziów Sądu Najwyższego, który dostrzegł podstawy do odstąpienia od, mającej moc zasady prawnej, uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1969 r. (III CZP 56/69). Zgodnie z tą zasadą prawną, ubezwłasnowolnionemu nie przysługuje uprawnienie do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia; w wypadku gdy skierowane przez ubezwłasnowolnionego do sądu pismo w tym przedmiocie nie daje podstawy do wszczęcia postępowania z urzędu, przewodniczący zawiadamia o tym przedstawiciela osoby uprawnionej.

Sąd Najwyższy w pełnym składzie Izby Cywilnej nie podzielił wątpliwości co do aktualności przedstawionej zasady prawnej i uchwalił od niej nie odstępować. W ocenie Sądu Najwyższego, w obowiązującym stanie prawnym, brak podstaw, by przy uwzględnieniu powszechnie stosowanych reguł wykładni zakwestionować stanowisko wyrażone w uchwale z 1969 r. Rozważając kwestię w aspekcie zmian prawnych, które nastąpiły po jej podjęciu, wynikających z ratyfikowanych przez

Polskę konwencji międzynarodowych oraz z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., i mając na względzie obowiązujące regulacje procesowe wyznaczające zakres możliwości ochrony praw osoby ubezwłasnowolnionej, Sąd Najwyższy nie dopatrywał się podstaw do uznania, by cytowana uchwała pozostawała w niezgodzie z przysługującym każdemu prawem do sądu, nie dostrzegł także podstaw do formułowania zarzutu, by ograniczenie osób ubezwłasnowolnionych częściowo w możliwości samodzielnego wszczynania postępowania sądowego stanowiło formę dyskryminacji tych osób.

W związku z przedmiotem uchwały bardzo wyraźnie ujawniły się poważne problemy związane z potrzebą powracania do różnych kwestii prawnych, wymagających niejednokrotnie nowego spojrzenia ze względu na stosowanie innych kryteriów i ocen wartościujących, których źródłem są późniejsze normy konstytucyjne i konwencyjne. Z całą wyrazistością pokazał się tu również problem granic, do jakich sięgać może wykładnia sądowa w kreowaniu określonego sposobu odczytywania norm prawnych tak, by nie wykraczać poza uprawnienia władzy sądowniczej.

uchwały składu siedmiu sędziów

Każda z czterech uchwał składu siedmiu sędziów dotyczy kwestii wywołujących poważne kontrowersje oraz rozbieżność stanowisk zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i w nauce prawa. Rozstrzygnięcie tych kwestii w uchwałach składów powiększonych ma zatem istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji postulatu ujednoczenia wykładni i praktyki orzeczniczej sądów.

W uchwale z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 96/03, Sąd Najwyższy przyjął, że sprzedaż rzeczy przez kupującego nie powoduje przejścia na nabywcę uprawnień z tytułu rękojmi za wady fizyczne rzeczy oraz że kupujący może przelać na nabywcę uprawnienia do żądania obniżenia ceny, usunięcia wady lub dostarczenia rzeczy wolnej od wad. Uchwała dotyczy rękojmi przy sprzedaży rzeczy kolejnemu nabywcy; kwestia ta występuje w licznych procesach sądowych i jej wyjaśnienie będzie miało istotny wpływ na uproszczenie i ujednoczenie praktyki w tym zakresie.

W uzasadnieniu uchwały zawarte zostały obszernie wywody dotyczące instytucji rękojmi, mające niewątpliwie także walor ogólniejszy, co jest szczególnie istotne ze względu na to, że sprawy cywilne na tle realizacji uprawnień z rękojmi stanowią bardzo obszerną kategorię w orzecznictwie sądów powszechnych.

W uchwale z dnia 28 października 2004 r., III CZP 33/04, Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie będące przedmiotem sprzecznych wypowiedzi (także w formie uchwał) Sądu Najwyższego, stwierdzając, że doręczona dłużnikowi decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ustalająca wysokość należności z tytułu składek, stanowi podstawę wpisu w księdze wieczystej hipoteki przymusowej na nieruchomości będącej przedmiotem współwłasności łącznej dłużnika i jego małżonka. Doniosłość wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w tej kwestii w formie uchwały powiększonego składu wyraża się nie tylko w tym, że usunie to niepożądany stan wyrażonej sprzeczności w orzecznictwie, także Sądu Najwyższego, ale również w tym, że uchwała dotyczy materii będącej przedmiotem licznych postępowań sądowych o wpis, które powinny cechować się prostotą i szybkością. Stanowczo wyrażone i szeroko umotywowane stanowisko Sądu Najwyższego będzie niewątpliwie sprzyjać realizacji tych celów postępowań o wpis hipoteki przymusowej. Ogólniejsze znaczenie tej uchwały wynika także z faktu, że w jej uzasadnieniu Sąd Najwyższy podjął rozważania dotyczące budzącego wątpliwości w praktyce zakresu ochrony, jaką należy zapewnić małżonkowi dłużnika, który nie wywiązał się z zobowiązań publicznoprawnych.

Wymienione uchwały zostały podjęte w wyniku rozstrzygnięcia zagadnień przedstawionych przez składy zwykłe Sądu Najwyższego.

Uchwałę z dnia 31 marca 2004 r., III CZP 110/03 Sąd Najwyższy podjął rozstrzygając zagadnienie prawne przedstawione przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na podstawie art. 60 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, ze względu na rozbieżności w orzecznictwie. Sąd Najwyższy orzekł, że w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przepis art. 46 § 1 k.p.c. nie ma zastosowania, opowiadając się tym samym za wyłączeniem dopuszczalności umownego ustalenia właściwości miejscowej sądu w takim postępowaniu. Rozstrzygnięcie tej kwestii przez Sąd Najwyższy nie tylko zapobiegnie rozbieżności w orzecznictwie sądów, ale przyczyni się do

wyeliminowania sporów na tym tle, powodujących niejednokrotnie zbędne przedłużanie postępowań o nadanie klauzuli. Należy podkreślić, że w uzasadnieniu uchwały zawarte zostały pogłębione rozważania na temat zasad wykładni przepisów regulujących właściwość sądu, a także wykładni art. 46 § 1 k.p.c. jako źródła zawierania umów prorogacyjnych w postępowaniu cywilnym.

Czwartą uchwałę w składzie siedmiu sędziów, z dnia 8 grudnia 2004 r. (III CZP 47/04), Sąd Najwyższy podjął na skutek inicjatywy Rzecznika Praw Obywatelskich. Wątpliwości powstałe na tle przekształcania prawa użytkowania wieczystego w prawo własności, dotyczące opłat rocznych z tytułu użytkowania wieczystego za rok, w którym nastąpiło przekształcenie, Sąd Najwyższy rozstrzygnął w ten sposób, że opłata roczna w takiej sytuacji ulega zmniejszeniu proporcjonalnie do czasu trwania użytkowania wieczystego za dany rok. Wyjaśnienie tej spornej kwestii może zapobiec licznym procesom sądowym wszczynanym w wyniku odmownych decyzji administracyjnych. Przy niespójnych i niepełnych regulacjach ustaw szczególnych, Sąd Najwyższy swoje stanowisko oparł na ustaleniu charakteru prawnego użytkowania wieczystego i opłaty rocznej w ujęciu kodeksu cywilnego, wskazując na właściwe w takich wypadkach stosowanie klasycznych pojęć i instytucji prawa cywilnego.

Istotne rozważania, dotyczące tak zwanych pytań abstrakcyjnych, kierowanych do Sądu Najwyższego przez uprawnione podmioty na podstawie art. 60 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052) zostały zawarte w uzasadnieniu postanowienia z dnia 22 września 2004 r., III CZP 25/04, którym Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały ze względu na nieodpowiadający wymaganiu ustawy sposób sformułowania wniosku przez Rzecznika Ubezpieczonych. Sąd Najwyższy dokonał analizy przedmiotowych przesłanek podejmowania uchwał abstrakcyjnych na tle obecnie obowiązującego art. 60 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym oraz obszernie wypowiedział się na temat stosunku tej normy ogólnej do przepisu o charakterze szczególnym - art. 28 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych (Dz.U. Nr 124, poz. 1153 ze zm.). Sąd Najwyższy sformułował także wymagania, którym powinny odpowiadać zagadnienia prawne przedstawiane w omawiany sposób do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

Pomimo zatem formalnego charakteru orzeczenia odmawiającego podjęcia uchwały w jego uzasadnieniu zawarte zostały ważne stwierdzenia dotyczące rozumienia i stosowania art. 60 ustawy o Sądzie Najwyższym.

uchwały składów zwykłych ***prawo cywilne materialne***

Uchwały rozstrzygające zagadnienia z dziedziny prawa materialnego dotyczą bardzo zróżnicowanej problematyki i przepisów zawartych w wielu aktach prawnych, co obrazuje rozległość problemów podejmowanych w orzecznictwie Izby Cywilnej.

W 2004 r. nadal wiele uchwał dotyczyło problematyki prawa rzeczowego, co wynika w istotnej mierze z niedoskonałych regulacji zawartych w często zmieniających się przepisach.

W roku tym problematyka dotycząca ksiąg wieczystych nie była już tak dominująca, jak w 2003 r. Istotne znaczenie, z punktu widzenia kształtowania praktyki sądów wieczystoksięgowych, ma uchwała z dnia 2 kwietnia 2004 r., III CZP 12/04, zgodnie z którą zbycie nieruchomości przez dłużnika po złożeniu wniosku o wpis o wszczęciu egzekucji nie jest przeszkodą do dokonania wpisu w księdze wieczystej. Uchwała ta dotyczy co prawda wpływu zbycia nieruchomości na losy wcześniej złożonego, a nierozpoznanego wniosku dotyczącego wszczęcia egzekucji, a nie budzącej zasadnicze kontrowersje losu wniosku o wpis (w analogicznej sytuacji) hipoteki, tym niemniej wynikają z niej istotne wskazania o znaczeniu praktycznym.

Źródłem licznych kontrowersji były przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, zwłaszcza związane z jej licznymi zmianami (tekst jednolity: Dz.U. 2004 r. Nr 261, poz. 2603), co znalazło odzwierciedlenie w przedstawianiu przez sądy zagadnień z nią związanych. Uchwały Sądu Najwyższego podejmujące te zagadnienia, choć pozornie dotyczą kwestii szczegółowych, w istocie mogą wywrzeć istotny wpływ na prawidłowe kształtowanie stosunków w tym zakresie, a także na uniknięcie – w przyszłości –

kolejnych procesów. Dlatego warto wskazać na uchwałę z dnia 24 czerwca 2004 r., III CZP 23/04, że ustalone umownie pod rządem wcześniej obowiązujących przepisów obniżenie opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego, zachowuje skuteczność także pod rządem ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, dopóki nie dojdzie do zmiany umowy, a także uchwałę z dnia 11 lutego 2004 r., III CZP 103/03, według której ustanowienie odrębnej własności lokalu użytkowego w budynku wzniesionym na nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste pod budownictwo mieszkaniowe, nie uzasadnia zmiany stawki procentowej opłaty rocznej. W uzasadnieniach obu uchwał akcentuje się, że tylko wyraźny przepis ustawy (poza wypadkami dopuszczalnego umownego ułożenia stosunków pomiędzy stronami) może być źródłem pogorszenia sytuacji użytkownika wieczystego w zakresie obciążających go opłat.

Wyjaśnieniu skutków zmian w ustawie o gospodarce nieruchomościami poświęcona była także uchwała z dnia 29 października 2004 r., III CZP 61/04, że obecnie o charakterze podlegających podziałowi nieruchomości na cele rolne i leśne, rozstrzyga treść wpisu w ewidencji gruntów i budynków. W uzasadnieniu uchwały wyjaśniono istotne różnice pomiędzy dotychczasową i obecną ustawową regulacją tej materii. Wreszcie, w uchwale z dnia 18 marca 2004 r., III CZP 5/04, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że gminie przysługuje prawo pierwokupu nieruchomości przeznaczonej w chwili jej sprzedaży pod budownictwo mieszkaniowo-usługowe, także wówczas, gdy w dacie nabycia tej nieruchomości od Skarbu Państwa stanowiła ona nieruchomość rolną bądź leśną.

Niewątpliwie istotne praktyczne znaczenie dla sądów rozstrzygających spory, których przedmiotem jest naprawienie szkody górniczej, będzie miała uchwała z dnia 24 lutego 2004 r., III CZP 120/03, że orzekając o naprawieniu szkody w gruntach rolnych i leśnych w drodze rekultywacji, sąd nie określa sposobu jej przeprowadzenia. Szczególny walor dla praktyki mają rozważania Sądu Najwyższego dotyczące wzajemnego stosunku ustaw zawierających regulacje szczególne (prawa geologicznego i górniczego oraz ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych) a także stosunku tych ustaw do kodeksu cywilnego, jak również rozważania dotyczące wzajemnego ułożenia kompetencji sądów i organów administracji w sprawach dotyczących tej kategorii szkód.

Na szczególną uwagę zasługuje uchwała z dnia 16 stycznia 2004 r., III CZP 101/03, której znaczenie wykracza poza to, co wynika wprost z jej treści („Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu przerywa bieg przedawnienia”). W uzasadnieniu uchwały, w której odstępiono od stanowiska dominującego dotychczas w tej kwestii, Sąd Najwyższy zawarł pogłębione rozważania na temat właściwego rozumienia przesłanek przerwania biegu przedawnienia, wynikających z art. 123 § 1 k.c. Nadaje to uchwale duży walor praktyczny, bowiem na tle wykładni tego przepisu występują w praktyce sądów liczne wątpliwości i rozbieżności.

Duże znaczenie dla praktyki sądowej mają dwie uchwały dotyczące ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

W uchwale z dnia 3 marca 2004 r., III CZP 2/04, Sąd Najwyższy wypowiedział się negatywnie na temat uprawnienia zagranicznej instytucji ubezpieczeń społecznych, na którą według jej prawa krajowego przeszły roszczenia z tytułu kosztów leczenia, do dochodzenia od ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu – sprawcy szkody, zwrotu tych kosztów leczenia, jeżeli poszkodowany uległ wypadkowi komunikacyjnemu na terenie Polski. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały zanalizował charakter takich roszczeń zwrotnych oraz podjął rozważania na bardzo interesujący temat dotyczący określenia zakresu statusu deliktowego na gruncie art. 31 § 1 Prawa prywatnego międzynarodowego, z uwzględnieniem problemu subrogacji ustawowej w prawa zaspokojonego wierzyciela.

Ciekawą kwestię rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 maja 2004 r., III CZP 24/04, stwierdzając, że odszkodowanie przysługujące z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych może, stosownie do okoliczności sprawy, obejmować także koszty ekspertyzy wykonanej na zlecenie poszkodowanego. Rozstrzygnięcie to wymagało nie tylko analizy przepisów prawa ubezpieczeniowego, ale także pojęcia szkody oraz związku przyczynowego na gruncie kodeksu cywilnego.

Podobnie, jak w wypadku ustawy o gospodarce nieruchomościami, liczne zmiany i brak precyzji przepisów, stanowią źródło wątpliwości sądów na tle wykładni i stosowania ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów,

mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz.U. Nr 71, poz. 733 ze zm.), które odzwierciedlają się w przedstawianiu zagadnień prawnych na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Doniosłe znaczenie praktyczne ma rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 23 września 2004 r., III CZP 50/04, że były małżonek, któremu w wyniku podziału majątku wspólnego, sąd nakazał wydanie spółdzielczego własnościowego lokalu mieszkalnego, jest lokatorem w rozumieniu powołanej ustawy. Ochrony interesów podnajemcy, jako lokatora w rozumieniu tej ustawy, dotyczy uchwała z dnia 23 lipca 2004 r., III CZP 31/04. Szczegółne znaczenie tych uchwał wynika z faktu, że dotyczą one drażliwych społecznie oraz budzących poważne konflikty i prowokujących procesy sądowe problemów na tle „prawa mieszkaniowego”.

Kwestie wzbudzające poważne wątpliwości i będące przedmiotem znacznej liczby kasacji nie zawsze znajdują odzwierciedlenie w liczbie zagadnień przedstawianych Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. Stwierdzenie to można odnieść do kwestii występujących na tle kodeksu spółek handlowych oraz Prawa wekslowego.

W odniesieniu do pierwszej z wymienionych ustaw, Sąd Najwyższy miał okazję wypowiedzieć się jedynie w kwestii utraty legitymacji członka zarządu spółki – z chwilą odwołania go z tej funkcji - do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą (uchwała z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 116/03). W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy przedstawił i uzasadnił stanowisko wyrażane w tej kwestii zarówno obecnie, jak i pod rządem kodeksu handlowego. Szczególną uwagę Sąd Najwyższy poświęcił kwestii, czy przytoczona teza zachowuje aktualność także w sytuacji, gdy były członek zarządu skarży uchwałę wspólników dotyczącą jego statusu jako członka zarządu, i na tak postawione pytanie udzielił odpowiedzi twierdzącej.

Zagadnienia z dziedziny prawa wekslowego, dotyczące tego, w jaki sposób ma się podpisywać umocowany pełnomocnik indosanta aby zobowiązać przez ten podpis osobę reprezentowaną oraz co należy rozumieć przez wskazanie w treści weksla stosunku pełnomocnictwa (zastępstwa), Sąd Najwyższy rozstrzygał podejmując uchwałę z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 13/04. Specjalna trudność wynikała z faktu, że kwestie te nie są uregulowane wyraźnie w prawie wekslowym.

Analiza określonych przepisów tego prawa uzasadniała tezę, że zamieszczenie na wekslu oświadczenia indosanta, podpisanego przez jego pełnomocnika, bez wskazania stosunku pełnomocnictwa, nie przenosi praw z weksla przez indos. Wobec rosnącego znaczenia weksli w obrocie gospodarczym oraz konieczności stosowania w dynamicznie zmieniających się stosunkach gospodarczych prawa wekslowego, liczącego blisko 70 lat, każda wypowiedź Sądu Najwyższego ma znaczenie z punktu widzenia zapewnienia prawidłowej i jednolitej wykładni tych przepisów.

Duże znaczenie dla praktyki sądowej ma uchwała z dnia 15 września 2004 r., III CZP 46/04, że wierzytelność z tytułu pokrycia wkładu jednego z małżonków w spółce cywilnej ze środków należących do majątku wspólnego, podlega rozliczeniu na podstawie stosowanego w drodze analogi art. 45 k.r.o. Rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego wymagało w tym wypadku wnikliwego przeanalizowania wzajemnego stosunku składników majątku wspólnego małżonków oraz majątku spółki cywilnej, której współnikiem jest jeden małżonek. Zagadnienie to jest jednym z wypadków ilustrujących poważne wątpliwości natury prawnej, które wyłoniły się na tle nowej sytuacji gospodarczej, w szczególności podejmowania przez małżonków działalności gospodarczej w różnych formach; zharmonizowanie tych stosunków z ustrojem małżeńskiej wspólności majątkowej napotyka niejednokrotnie na poważne trudności. Pogłębiona analiza tych problemów, zawarta w uzasadnieniu powołanej uchwały, powinna być pomocna przy rozstrzyganiu tej kategorii spraw.

prawo cywilne procesowe

W dziedzinie prawa cywilnego procesowego nie można odnotować uchwał o „przełomowym” znaczeniu, zapadło jednak wiele uchwał dotyczących kwestii wzbudzających liczne kontrowersje i rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych. Rozstrzygnięcie takich zagadnień stanowi wypełnianie przez Sąd Najwyższy zadań związanych z dążeniem do jednolitości orzecznictwa.

Jednocześnie z niepokojem należy odnotować utrzymującą się tendencję przedstawiania przez sądy licznych zagadnień dotyczących opłat, zarówno sądowych jak i egzekucyjnych. W wielu wypadkach wątpliwości prawne występujące w tych incydentalnych i mniej istotnych sprawach mogłyby być rozstrzygane przez sądy powszechne. Może to wskazywać na potrzebę podjęcia rozważań na temat właściwego rozumienia przesłanek przedstawiania zagadnień prawnych do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Najdonioślejszą uchwałą, ze względu na liczbę spraw, których może dotyczyć oraz społeczną ich wagę, jest uchwała z dnia 5 sierpnia 2004 r., III CZP 39/04, w której Sąd Najwyższy stwierdził dopuszczalność drogi sądowej w sprawie o ustalenie, że powód bądź jego poprzednicy prawni pozostawili poza obecnymi granicami państwa nieruchomość, do której przysługiwało im prawo własności, także po zmianie stanu prawnego w wyniku wejścia w życie ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zaliczeniu na poczet ceny sprzedaży albo opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami państwa polskiego (Dz.U. Nr 6, poz. 39). Zagadnienie prawne rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy dotyczyło materii bardzo złożonej pod względem prawnym, której poświęcona jest znaczna część jej uzasadnienia; w uzasadnieniu tym uwzględniono jednocześnie i omówiono praktyczne aspekty zagadnienia, wyłaniające się na tle rozpoznawania tych spraw przez sądy.

Wzajemny stosunek postępowania cywilnego i administracyjnego był także przedmiotem rozważań przy podejmowaniu uchwały z dnia 4 czerwca 2004 r., III CZP 27/04, że roszczenie o naprawienie szkody spowodowanej zalewaniem nieruchomości na skutek zmiany stanu wody, z wyłączeniem tylko ściśle określonych wypadków, może być dochodzone przed sądem po wyczerpaniu postępowania administracyjnego.

W obu wymienionych sprawach ujawniły się po raz kolejny ciekawe i trudne kwestie dotyczące rozdzielności kompetencji organów administracji i sądów powszechnych, i w tym kontekście – oceny właściwej drogi realizacji określonych uprawnień.

Na szczególną uwagę zasługuje także uchwała z dnia 28 lipca 2004 r., III CZP 32/04, dotycząca zagadnienia, które poczynając od okresu międzywojennego aż do chwili obecnej było przedmiotem ustawicznych sporów i kontrowersji zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i w piśmiennictwie, a stan ten był wybitnie niepożądany dodatkowo z tej przyczyny, że wybór określonej koncepcji wpływał na ocenę nieważności postępowania. Problem dotyczy skutków dokonania czynności procesowych przez osobę, która nie może być pełnomocnikiem, choćby wylegitymowała się prawidłowo udzielonym pełnomocnictwem lub przez osobę, która może wprawdzie być pełnomocnikiem, ale nie przedstawiła pełnomocnictwa. Sąd Najwyższy, wskazując na różnice obu sytuacji prawnych, przesądził, że występowanie w sprawie w charakterze pełnomocnika strony osoby, która nie może być pełnomocnikiem, oznacza brak należytego umocowania, co powoduje nieważność postępowania oraz że uchybienie to nie może być usunięte w drodze zatwierdzenia przez stronę czynności dokonanych przez tę osobę.

Kwestii pozornie tylko błahej dotyczy uchwała z dnia 19 maja 2004 r., III CZP 21/04, zgodnie z którą jeżeli radca prawny został umocowany na podstawie dalszego pełnomocnictwa procesowego, jest on uprawniony do uwierzytelnienia jedynie odpisu swojego pełnomocnictwa. Problemy związane z obowiązkiem wykazania umocowania bardzo często ujawniają się w sprawach, w których stroną jest Skarb Państwa, gdyż z reguły występuje tam „ciąg pełnomocnictw”, poczynając od pełnomocnictwa mocodawcy przez kolejnych pełnomocników substytucyjnych. Kwestia rozstrzygnięta w uchwale ma więc istotny walor praktyczny, a jej znaczenie jest tym większe, że wykazanie należytego umocowania ma znaczenie dla oceny właściwej reprezentacji strony w procesie.

Duże zainteresowanie wzbudziły uchwały z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03 i z dnia 4 czerwca 2004 r., III CZP 28/04, wydane na tle art. 47914 § 2 k.p.c., dotyczące tak zwanej prekluzji materiału procesowego nieprzedstawionego w określonym terminie. W pierwszej z wymienionych uchwał Sąd Najwyższy stwierdził, że w postępowaniu w sprawach gospodarczych pozwany traci prawo powoływania twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, niepowołanych w odpowiedzi na pozew, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (chyba że wykáže, że ich powołanie nie było możliwe, albo że potrzeba powołania

wynikła później), a w drugiej uchwale stwierdził, że w postępowaniu takim powództwo wzajemne może być wytoczone w terminie określonym w art. 204 § 1 k.p.c., nie można go jednak skutecznie oprzeć na twierdzeniach, zarzutach i dowodach, które uległy prekluzji na podstawie art. 47914 § 2 k.p.c. W uzasadnieniach obu uchwał Sąd Najwyższy przeciwstawił się twierdzeniom, jakoby ścisłe stosowanie prekluzji wynikającej z tego przepisu godziło w zasadę prawdy materialnej – która choć nadal obowiązuje, nie ma charakteru bezwzględnej – czy też by ograniczało uprawnienia procesowe pozwanego. Sąd Najwyższy wskazał, że omawiana regulacja dotyczy spraw, które ze względu na swój charakter wymagają podwyższonej sprawności, i w których stronami są przedsiębiorcy, z reguły reprezentowani przez profesjonalnych pełnomocników, a także podkreślił, że stawianie stronom postępowania cywilnego różnych wymagań formalnych stanowi immanentną cechę postępowania sądowego. Wprowadzanie wymagań rygorystycznych, ale uzasadnionych celami postępowania i nie stwarzających przeszkód w prowadzeniu procesu, nie może być traktowane jako uszczuplenie praw procesowych stron. Istotnym elementem znajdującym odzwierciedlenie w tezach i uzasadnieniach obu uchwał jest silne akcentowanie współczesnych cech procesu cywilnego, ze wzmocnionymi zasadami kontradiktoryjności i autonomii praw prywatnych, których pierwszorzędne znaczenie wciąż jeszcze nie jest w orzecznictwie w pełni doceniane.

Stwierdzenie w uchwale z dnia 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, że skuteczne jest doręczenie na podstawie art. 139 k.p.c. dokonane przed utratą mocy obowiązującej § 9 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 czerwca 1999 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych, wymagało analizy kwestii skutków czasowych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w szczególności orzeczeń, w których odroczone utratę mocy obowiązującej przepisu. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wypowiedział się także w istotnych dla praktyki kwestiach doręczeń przez tak zwane awizo oraz środków zapobieżenia negatywnym skutkom ewentualnych nieprawidłowości w doręczeniach. Ze względu na poważne skutki związane z doręczeniami w postępowaniu sądowym, omawiana uchwała niewątpliwie zasługuje na uwagę.

W uchwale z dnia 7 stycznia 2004 r., III CZP 100/03, Sąd Najwyższy stwierdził, że sprawa o uchylenie uchwały wspólnoty mieszkaniowej, której przedmiotem jest kwestia określonego przeznaczenia środków finansowych, jest sprawą o prawa majątkowe w rozumieniu art. 17 pkt 4 k.p.c. Znaczenie tej uchwały związane jest przede wszystkim z zawartymi w jej uzasadnieniu rozważaniami dotyczącymi majątkowego lub niemajątkowego charakteru spraw o uchylenie uchwał organów różnych podmiotów (m.in. spółdzielni, spółek prawa handlowego). Sąd Najwyższy stanowczo podtrzymał pogląd wyrażany w swych wcześniejszych orzeczeniach, że spraw o uchylenie uchwał takich podmiotów nie można generalnie zakwalifikować do majątkowych lub niemajątkowych, bowiem w każdym wypadku będzie to uzależnione od charakteru – majątkowego lub niemajątkowego – danej uchwały. Podjęte w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego kwestie są istotne nie tylko z punktu widzenia właściwości rzeczowej sądu, ale także z punktu widzenia dopuszczalności kasacji.

Stwierdzając w uchwale z dnia 21 kwietnia 2004 r., III CZP 15/04, że w sprawie z powództwa dożywotników o rozwiązanie umowy dożywocia po stronie pozwanych małżonków zachodzi jedynie współuczestnictwo materialne, nie będące współuczestnictwem koniecznym, Sąd Najwyższy rozstrzygnął kwestię, która często staje się przedmiotem zarzutów procesowych w sprawach tego rodzaju. Sąd Najwyższy nawiązał w uzasadnieniu uchwały do utrwalonego orzecznictwa na tle rozwiązania umów o przekazanie gospodarstwa rolnego lub odwołania darowizny, dokonywanych w stosunku do jednego tylko z małżonków; omówił aspekty materialnoprawne związane z odwołaniem darowizny lub rozwiązaniem umowy o przekazanie gospodarstwa w stosunku jednego z małżonków, i jako analogiczną ocenił sytuację dotyczącą rozwiązania umowy dożywocia w stosunku do jednego z małżonków. Można stwierdzić, że omawiana uchwała stanowi wypełnienie i swoiste zamknięcie pewnego zespołu zagadnień procesowych i materialnych w wymienionej kategorii spraw.

Kwestii procesowej o poważnych skutkach dla pokaźnej grupy zainteresowanych poświęcona jest uchwała z dnia 12 maja 2004 r., III CZP 22/04, że w postępowaniu egzekucyjnym przeciwko osobie zobowiązanej do świadczeń alimentacyjnych na podstawie tytułu egzekucyjnego ustalającego alimenty na rzecz

osoby pobierającej świadczenia z funduszu alimentacyjnego komornik na wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych może wszcząć egzekucję z nieruchomości dłużnika alimentacyjnego.

Choć nie tak liczne, jak w 2003 r., to jednak nadal występowały zagadnienia dotyczące regulacji procesowych, unormowanych w ustawie z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych. Rozstrzygnięto je w uchwałach z dnia 31 marca 2004 r., III CZP 7/04 i z dnia 23 września 2004 r., III CZP 51/04.

W pierwszej Sąd Najwyższy stwierdził, że uczestnikom konkursu uregulowanego w art. 13a ustawy przysługują środki odwoławcze zawarte w rozdziale 8 tej ustawy, powołując się w uzasadnieniu na wyniki wykładni gramatycznej oraz wskazując, że na rzecz przyjętego stanowiska przemawia także prowsólnotowa wykładnia prawa krajowego. W drugiej z uchwał Sąd Najwyższy wyjaśnił, że skarga na wyrok zespołu arbitrów powinna spełniać wymagania określone w ustawie o zamówieniach publicznych, której przepisy mają charakter szczególny w stosunku do przepisów kodeksu postępowania cywilnego, wobec czego nie ma podstaw do rozszerzania wymagań skargi przez odpowiednie stosowanie przepisów o apelacji zawartych w k.p.c.

Orzeczenia tezowane

Problematyka prawnomaterialna

część ogólna

Z problematyki związanej z ochroną dóbr osobistych na uwagę zasługuje wyrok z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 484/03, w którym wyrażono pogląd, że znieważenie Papieża może naruszać dobra osobiste w postaci uczuć religijnych i przyjaźni osoby duchownej, którą wiąże z Papieżem stosunek bliskości i szczególne więzy emocjonalne.

W wyroku z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 304/02 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sprawie o ochronę dóbr osobistych ciężar udowodnienia okoliczności

wskazujących na subiektywną nieprawdziwość (fałszywość) zeznań pozwanego składanych w procesie karnym obciąża powoda, mimo że w tamtym procesie został uniewinniony.

W wyroku z dnia 17 czerwca 2004 r., V CK 580/03, Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na konieczność zachowania przez dziennikarza należytej staranności zarówno w fazie zbierania informacji, jak i w fazie wykorzystania materiału procesowego. W tej drugiej fazie istotna jest rola redaktora naczelnego jako decydenta bądź współdecydenta publikacji; ponosi on odpowiedzialność razem z autorem.

Inna jest rola wydawcy, nie będącego autorem płatnego ogłoszenia, jednakże odpowiadającego za treść publikacji, jeżeli jest ona sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego (art. 36 ust. 2 w związku z art. 42 ust. 2 prawa procesowego). Za treść ogłoszenia odpowiada przede wszystkim ogłoszeniodawca, natomiast odpowiedzialność wydawcy może się zindywidualizować w granicach jego możliwości i staranności (wyrok z dnia 15 lipca 2004 r., V CK 675/03).

W precedensowym wyroku z dnia 18 listopada 2004 r., V CK 243/04, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że nieosiągnięcie korzyści majątkowych z odbioru utworów nadawanych w programie radiowym lub telewizyjnym, odbieranym za pomocą służących do tego celu urządzeń umieszczonych w miejscu ogólnie dostępnym, jest faktem prawotwórczym, którego ciężar dowodu spoczywa na posiadaczu tych urządzeń. Orzeczenie te w zasadniczy sposób ułatwia dochodzenie wynagrodzenia autorskiego od przedsiębiorców korzystających w swej działalności komercyjnej z programu radiowo-telewizyjnego. Istota rzeczy polega bowiem na przerzuceniu na nich bardzo trudnego dowodu, że uprawnieni są do korzystania z tzw. licencji ustawowej. W praktyce powinno to skłaniać ich do zawierania umów licencyjnych.

W wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 2315/03 Sąd Najwyższy podjął istotną kwestię chronionych wartości i podkreślił, że przy ocenie czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa (art. 5 k.c.) sąd nie powinien pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku służą

ureczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych.

Ważne znaczenie dla obrotu prawnego, ale także dla praktyki sądowej ma wyjaśnienie Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 39/03 - jeżeli czynność prawna zobowiązująca lub rozporządzająca, mająca za przedmiot prawo rzeczowe na nieruchomości położonej w Polsce, została zawarta za granicą, to wystarczy zachowanie formy przewidzianej prawem miejsca sporządzenia czynności.

Roszczenia o złożenie oświadczenia woli dotyczy wyrok z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 404/03 stwierdzający, że osobie, która z własnych środków wybudowała urządzenia wodociągowe lub kanalizacyjne przysługuje na podstawie art. 31 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747) roszczenie o ich odpłatne nabycie przez gminę lub przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne działające na podstawie jej zezwolenia. Tej samej kwestii dotyczy wyrok z dnia 2 lipca 2004 r. II CK 420/03, w którym wyjaśniono, że wymienione roszczenie nie obejmuje przyłączy kanalizacyjnych i wodociągowych wymienionych w art. 2 pkt 5 i 6 powołanej ustawy.

prawo rzeczowe

Spośród poglądów wyrażonych na tle problematyki prawnorzeczowej warto zwrócić uwagę na wyrok z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 552/03, w którym przyjęto, że w sytuacji, gdy istniejący dostęp do drogi publicznej jest nieodpowiedni, regułą powinno być przystosowanie go do prawidłowego użytku zamiast ustanowienia służebności drogi koniecznej innym szlakiem, chyba że przystosowanie dostępu do drogi publicznej byłoby niemożliwe lub wymagałoby niewspółmiernych i nieopłacalnych nakładów (art. 145 § 1 k.p.c.).

Roszczeń uzupełniających dotyczy wyrok z dnia 31 marca 2004 r., II CK 102/03, w którym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że roszczenie o wynagrodzenie

za korzystanie z rzeczy (art. 224 § 2 k.c.) jest uwarunkowane ziszczeniem się przesłanek uzasadniających roszczenie windykacyjne.

W wyroku z dnia 8 lipca 2004 r., IV CK 520/03 Sąd Najwyższy wyraził stanowisko, że artykuł 73 ustawy z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz.U. Nr 133, poz. 872 ze zm.) nie wyłącza prawa właściciela nieruchomości do żądania, na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, wynagrodzenia za wcześniejsze korzystanie z niej przez gminę bez tytułu prawnego.

prawo zobowiązań

Zakres udzielanej przez sądy ochrony dóbr w związku z uszkodzeniem ciała i rozstrojem zdrowia, a w konsekwencji i stopień uwzględniania roszczeń z tytułu szkody na osobie wyrządzonej czynem niedozwolonym wywołuje kontrowersje zarówno w piśmiennictwie, jak i praktyce orzeczniczej. Istotnej wskazówki w tym względzie dostarcza wypowiedź Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03 Sąd Najwyższy uznał, że powołanie się przez sąd przy ustalaniu zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na potrzebę utrzymania wysokości zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, nie może prowadzić do podważenia kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia.

Podobnie jak w poprzednich latach wiele orzeczeń dotyczyło różnego rodzaju instytucji wzmacniających więzi umowne i zabezpieczających rzeczywiste wykonanie umowy. Wypowiadając się w tej materii w wyroku z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 129/03 Sąd Najwyższy wskazał, że art. 394 k.c. ujmuje zadatek jako dodatkowe zastrzeżenie umowne, dochodzące do skutku z chwilą dania drugiej stronie określonej sumy pieniężnej (rzeczy ruchomej), które może być zamieszczone w zasadzie w każdej umowie, przy jej zawarciu.

Świadczenia z ubezpieczenia zdrowotnego są w centrum zainteresowania społecznego. Istnieje oczywista kolizja między stosunkowo szerokim zakresem tych

świadczeń a ograniczonymi możliwościami ich refundacji, a więc również kolizja interesów między placówkami służby zdrowia a Narodowym Funduszem Zdrowia (poprzednio: kasami chorych). Rozstrzygając te spory, Sąd Najwyższy potwierdził wiążący charakter warunków umów o udzielanie świadczeń zdrowotnych, zawieranych między NFZ a świadczeniodawcami (m.in. w wyroku z dnia 17 września 2004 r., V CK 58/04).

Podobny rezonans wywołują roszczenia zabużan o rekompensaty za pozostawione mienie. Sprawy sądowe na tym tle są skomplikowane, tym bardziej że stan prawny nie jest stabilny. Po znanym wyroku z dnia 21 listopada 2003 r., I CK 323/02, istotne znaczenie ma wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2004 r., V CK 245/04, wydany już po wejściu w życie ustawy z dnia 12 grudnia 2003 r. o zaliczaniu na poczet ceny sprzedaży albo opłat z tytułu użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa wartości nieruchomości pozostawionych poza obecnymi granicami państwa polskiego (Dz.U. Nr 6 z 2004 r., poz. 39), potwierdzający administracyjny tryb zaspakajania roszczeń zabużan.

Wyrok z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 491/03 dotyczący odpowiedzialności Skarbu Państwa, na podstawie art. 77 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że na tej podstawie Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną taką działalnością legislacyjną organu władzy publicznej, której następstwem jest faktyczne pozbawienie lub ograniczenie możliwości realizacji uprawnień wynikających z innego aktu prawnego, co czyni system prawny w tym zakresie dysfunkcyjnym i wewnętrznie sprzecznym;

W wyroku z dnia 17 września 2004 r., V CK 100/04 Sąd Najwyższy dokonał wykładni ułatwiającej dochodzenie zwrotu bądź równowartości mienia bezprawnie zajętego w latach czterdziestych dwudziestego wieku na szkodę żołnierzy Armii Krajowej. Okoliczności faktyczne tej sprawy były nietypowe i nie wymagały zastosowania procedury przewidzianej w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, na co nie zwróciły uwagi sądy obu instancji.

W warunkach rozwijającej się gospodarki rynkowej istotna jest problematyka obrotu gospodarczego. Kontrahenci mają obecnie możliwość swobodnego kształtowania warunków umownych, o ile nie sprzeciwiają się one ustawie, naturze stosunku i zasadom współżycia społecznego (art. 3531 k.c.). Sąd Najwyższy sprzeciwiał się narzucaniu konsumentom jednostronnie niekorzystnych warunków umów (wyrok z dnia 13 maja 2004 r., V CK 484/03), ale dopuszczał możliwość zwiększenia wymagań wobec osób trudniących się sprzedażą używanych samochodów (wyrok z dnia 17 września 2004 r., V CK 54/04). Istotne znaczenie ma też wyrok z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 433/03, potwierdzający dopuszczalność określenia w umowie o świadczenie usług, do której mają zastosowanie przepisy o zleceniu, terminu jej wypowiedzenia także z ważnych powodów. Rozstrzygnięcie te dotyczy wielu rodzajów umów nienazwanych.

W wyroku z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 428/03 Sąd Najwyższy opowiedział się za dopuszczalnością spełnienia w walucie polskiej świadczenia pieniężnego wyrażonego w walucie obcej. Znaczenie tego orzeczenia polega również na odniesieniu się do procesu integracji europejskiej, wymienialności walut oraz istnienia strefy euro.

Wypowiadając się o wymagalności świadczenia z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej Sąd Najwyższy podkreślił, że przesłanką świadczenia ubezpieczyciela jest stan odpowiedzialności cywilnej ubezpieczającego za szkodę wyrządzoną osobie trzeciej, a nie fakt uprzedniego jej naprawienia przez sprawcę (wyrok z dnia 12 lutego 2004 r., V CK 187/03).

Ubezpieczeń majątkowych dotyczy wyrok z dnia 20 maja 2004 r., II CK 328/03, w którym Sąd Najwyższy dokonując wykładni art. 815 § 3 k.c. stwierdził, że przepis ten ma zastosowanie w każdym wypadku udzielenia przez ubezpieczającego nieprawdziwej informacji co do okoliczności istotnej dla oceny prawdopodobieństwa wystąpienia wypadku objętego umową ubezpieczenia.

Problematyki prawa zobowiązań dotyczy również kilka innych interesujących orzeczeń:

Wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. IV CK 522/04, w którym Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 362 k.c. nie może stanowić samodzielnej podstawy zmniejszenia kary umownej, zmniejszenie takie może nastąpić na podstawie

przesłanek wskazanych w art. 484 § 2 k.c. oraz wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 176/02, w którym wyjaśniono, że roszczenie wierzyciela przeciwko członkom zarządu za zobowiązania spółki z o. o. (art. 298 kh, obecnie art. 299 k.s.h.) ulega przedawnieniu w terminie określonym w art. 442 § 1 k.c.

W wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 211/03 poruszono kwestię wykonania zobowiązań. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 451 § 1 zdanie drugie k.c. ma zastosowanie również wtedy, gdy dłużnik spełniający świadczenie ma wobec wierzyciela tylko jeden dług złożony z należności głównej i odsetek.

Wyrok z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 158/02 dotyczy istotnej kwestii należytej staranności wymaganej od banku. W orzeczeniu tym podkreślono, że bank, który nie sprawdził czy podany przez klienta numer rachunku zgadza się z nazwą wierzyciela, oznaczoną w poleceniu przelewu, działa bez zachowania należytej staranności, jakiej można wymagać od profesjonalisty, do którego kontrahent ma szczególne zaufanie.

Wyrok z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 322/02 porusza istotną kwestię ochrony wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w sytuacji, gdy osoba trzecia nie jest w posiadaniu korzyści uzyskanej od dłużnika i nie ma podstaw do zastosowania art. 531 § 2 k.c., wierzyciel może jedynie skorzystać z ochrony przewidzianej w przepisach o czynach niedozwolonych.

W innym natomiast orzeczeniu (wyrok z 16 kwietnia 2004 r., I CK 599/03) wyrażono pogląd, że umowa gwarancji może ograniczyć obowiązki gwaranta do naprawy rzeczy i wyłączyć możliwość żądania wymiany rzeczy wadliwej na wolną od wad. Takie ograniczenie obowiązków gwaranta nie pozostaje w sprzeczności z ustawą, zasadami współżycia społecznego i naturą prawną gwarancji.

Problematyka bezpodstawnego wzbogacenia w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie występuje zbyt często. W wyroku z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 129/03 Sąd Najwyższy zajął się wykładnią art. 409 k.c., stwierdzając, że jeżeli świadczenie jest nienależne dlatego, że zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, wzbogacony powinien liczyć się z obowiązkiem jego zwrotu od chwili otrzymania go.

W wyroku z dnia 28 września 2004 r., IV CK 640/03 wyjaśniono, że przewidziana w art. 746 § 1 i 2 k.c. możliwość wypowiedzenia zlecenia przez każdą ze stron, w każdym czasie, dotyczy także zlecenia zawartego na czas oznaczony.

W precedensowym orzeczeniu z dnia 21 maja 2004 r., V CK 503/03, Sąd Najwyższy wskazał, że bonifikata w wysokości 50% ceny nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków ma zastosowanie także do sprzedaży nieruchomości Skarbu Państwa podlegających przepisom ustawy o lasach.

prawo rodzinne

Z zakresu prawa rodzinnego warto wymienić wyrok z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 406/02, w którym Sąd Najwyższy wyjaśnił że możliwość przypisania małżonkowi winy w rozkładzie pożycia małżeńskiego jest wyłączona w wypadku przemijających nawet zaburzeń psychicznych, jeżeli w tym stanie dopuszcza się on działania lub zaniechania, które doprowadziło do powstania zupełnego i trwałego rozkładu pożycia.

Konkubinatu dotyczy wyrok z 6 października 2004 r., II CK 39/04, w którym Sąd Najwyższy wypowiedział pogląd, że wzniesienie w czasie trwania konkubinatu przez obojga konkubentów domu na gruncie stanowiącym własność jednego z nich, nie powoduje powstania współwłasności zabudowanej nieruchomości.

prawo spółek handlowych

Przyjęte w kodeksie spółek handlowych rozwiązania często mają charakter nowości. Z tego względu przepisy dotyczące funkcjonowania spółek handlowych budzą ogólne zainteresowanie. Z ciekawszych orzeczeń należy wymienić wyrok z 16 kwietnia 2004 r., I CK 537/03, w którym wyrażono pogląd, że uchwała walnego zgromadzenia akcjonariuszy może być uznana za krzywdzącą akcjonariusza zarówno wówczas, gdy cel pokrzywdzenia istnieje w czasie podejmowania uchwały, jak i wtedy, kiedy taki cel nie jest zakładany przy jej podejmowaniu, jednak

treść uchwały jest taka, że jej wykonanie doprowadziło do pokrzywdzenia akcjonariusza.

Kodeks spółek handlowych wprowadził możliwość upoważnienia zarządu spółki akcyjnej do podwyższenia kapitału zakładowego w ramach kapitału docelowego, ale powstała wątpliwość, czy może nastąpić w ten sposób wyłączenie lub ograniczenie prawa poboru akcji niektórych tylko akcjonariuszy. Przyjmując rozwiązania kompromisowe Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 maja 2004 r., V CK 452/03, stwierdził, że nierównoprawne potraktowanie akcjonariuszy może nastąpić, ale w sytuacjach obiektywnie uzasadnionych, w rzeczywistym interesie spółki, który nie jest tożsamy z interesem akcjonariuszy większościowych.

Na tle unormowania zamieszczonego w art. 202 § 4 i 5 k.s.h. zaistniała konieczność określenia procedury rezygnacji z członkostwa w zarządzie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Sąd Najwyższy wyraził w związku z tym pogląd, że rezygnacja członka zarządu jest jednostronną czynnością prawną, nie wymagającą akceptacji (orzeczenie z dnia 19 sierpnia 2004 r., V CK 600/03).

W wyroku z dnia 29 września 2004 r., II CK 18/04 Sąd Najwyższy stwierdził, że w świetle art. 191 k.s.h. nie jest prawnie skuteczne zamieszczenie w umowie spółki postanowienia warunkującego podział zysku podjęciem uchwały wspólników o rozporządzeniu zyskiem spółki, natomiast w wyroku z dnia 24 listopada 2004 r., II CK 210/04 wyjaśniono, że art. 425 k.s.h. wyłącza zastosowanie art. 58 § 1 i 2 k.c. w sprawie stwierdzenia nieważności uchwały walnego zgromadzenia.

prawo spółdzielcze

W grupie orzeczeń dotyczących prawa spółdzielczego należy odnotować wyrok z 24 marca 2004 r., I CK 505/03, w którym zajęto stanowisko, że oświadczenie spółdzielni mieszkaniowej - zawarte w akcie notarialnym przeniesienia własności domu - o pokryciu przez nabywcę pełnego wkładu umarza zobowiązanie członka spółdzielni wynikające z art. 208 i art. 235 § 1 Prawa spółdzielczego oraz wyrok z dnia 20 września 2004 r., IV CK 630/03 stwierdzający,

że członek spółdzielni mieszkaniowej nie jest uprawniony do zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia podjętej przed datą uzyskania przez niego członkostwa.

inne

Istotne znaczenie dla obrotu wekslowego ma wyrok z dnia 17 września 2004 r., V CK 60/04, określający formalne przesłanki ważności weksla. Rozstrzygnięta została mianowicie wątpliwość co do dopuszczalności określenia waluty polskiej znakiem „PLN”. Sąd Najwyższy stwierdził, że oba znaki („zł” i „PLN”) mogą być na wekslu użyte zamiennie.

Prawa wekslowego dotyczy także wyrok z dnia 9 września 2004 r., II CK 502/03, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że sfałszowanie podpisu wystawcy weksla nie zwalnia poręczyciela od odpowiedzialności wekslowej.

Zakres kompetencji Sądu Najwyższego i sądów powszechnych do orzekania o konstytucyjności określonego przepisu prawnego należy do jednych z najtrudniejszych, ale i najbardziej istotnych kwestii w obszarze funkcjonowania idei państwa prawnego. Wchodzi tu w grę kilka aspektów tego zagadnienia. Najważniejszy dotyczy respektowania kompetencji Trybunału Konstytucyjnego. W grupie orzeczeń dotyczących tej problematyki na czoło wysuwa się wyrok z 16 kwietnia 2004 r., I CK 291/03, w którym stwierdzono, że jeżeli, w ocenie sądu, brak podstaw do stwierdzenia, że dany przepis jest niezgodny z Konstytucją, sąd stosuje go i wydaje na jego podstawie orzeczenie. Jeżeli natomiast sąd dochodzi do wniosku, że istnieją w jego ocenie uzasadnione wątpliwości co do zgodności danego przepisu z Konstytucją, to nie może sam o tej niezgodności przesądzać, jest to bowiem uprawnienie Trybunału Konstytucyjnego.

Problem zasięgu czasowego orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w świetle niejasnego sformułowania art. 190 Konstytucji, budzi kontrowersje. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że stwierdzenie niekonstytucyjności aktu prawnego wywołuje skutek *ex tunc*. Taki skutek - według stanowiska zajętego w wyroku z dnia 13 stycznia 2004 r., V CK 170/03, - może się odnosić do stanów

faktycznych sprzed wejścia w życie Konstytucji RP, jeżeli ów akt prawny jest również sprzeczny z poprzednimi przepisami konstytucyjnymi.

Problematyki hipoteki dotyczy postanowienie z dnia 22 kwietnia 2004 r., II CK 158/03, w którym Sąd Najwyższy przyjął, że odstąpienie od umowy zbycia prawa użytkowania wieczystego, czego następstwem jest powrotne przeniesienie tego prawa na zbywcę, nie stanowi podstawy do wykreślenia hipoteki, która jako zabezpieczająca wierzytelność przysługującą w stosunku do nabywcy, została wpisana do księgi wieczystej w czasie, gdy był on wpisany jako użytkownik wieczysty.

Z zakresu prawa bankowego warto wskazać wyrok z dnia 9 lipca 2004 r., II CK 460/03, w którym Sąd Najwyższy wyjaśnił, że przepis art. 413 § 2 k.c. nie ma zastosowania do zobowiązań wynikających z terminowych operacji finansowych wykonywanych przez banki na podstawie art. 5 ust. 2 pkt. 4 Prawa bankowego.

Przepisy ustawy o zamówieniach publicznych wprowadzają - w interesie publicznym - znaczne ograniczenie zasady swobody umów. Orzecznictwo Sądu Najwyższego potwierdza konieczność utrzymania przewidzianych tam rygorów. W wyroku z dnia 13 stycznia 2004 r., V CK 97/03, wykazana została niedopuszczalność przejęcia - w drodze cesji - zamówienia publicznego przez podmiot nieuprawniony.

Odnotać warto także wyrok z dnia 24 marca 2004 r., IV CK 108/03, w którym Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U Nr 29, poz. 154 ze zm.) w drodze wyjątku od znajdującej wyraz w art. 2 tej ustawy zasady autonomii i niezależności Państwa od Kościoła Katolickiego uznała w zakresie przyznanej parafiom osobowości prawnej (art. 5 -14) skuteczność w sferze państwowego porządku prawnego norm prawa kanonicznego dotyczących utworzenia parafii, powołania na stanowisko proboszcza i zasad reprezentowania parafii przez proboszcza.

W wyroku z dnia 19 marca 2004 r., IV CK 157/03 wyjaśniono, że do oceny skutków naruszenia po dniu 22 sierpnia 2001 r. prawa z rejestracji znaku towarowego stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (Dz. U z 2001 r. Nr 49, poz. 508 ze zm.; jedn. tekst: Dz.U.

z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 ze zm.) także wtedy, gdy prawo z rejestracji znaku towarowego istniało w dniu wejścia w życie tej ustawy.

Problematyka procesowa

orzeczenia dotyczące kasacji

Przepisy dotyczące postępowania kasacyjnego nadal dostarczają Sądowi Najwyższemu wiele sposobności do wyjaśniania wątków z punktu widzenia praktyki sądowej zagadnień jurydycznych. Postanowieniem z 6 kwietnia 2004 r., I CZ 19/04 stwierdzono, że oznaczenie pisma procesowego jako kasacji zamiast przewidzianego przez ustawę zażalenia, nie stanowi oczywistej omyłki w rozumieniu art. 130 § 1 k.p.c., natomiast w postanowieniu z 19 maja 2004 r., I CK 37/04 wyjaśniono, że orzeczenie sądu drugiej instancji uchylające postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu kasacyjnym dotyczącym orzeczenia rozstrzygającego sprawę co do jej istoty.

Rozstrzygając inne kontrowersje na tle dopuszczalności kasacji Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 maja 2004 r., V CZ 42/04 wyraził pogląd, że od postanowienia sądu drugiej instancji w sprawie o wpis w księdze wieczystej prawa zaspokożenia wierzytelności z nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami jej właściciela, na podstawie prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo przewidziane w art. 527 k.c., przysługuje kasacja.

Interesujące jest postanowienie z dnia 9 marca 2004 r., V CZ 19/04, w którym Sąd Najwyższy określił rolę i zadania pełnomocnika strony, będącego adwokatem lub radcą prawnym, w postępowaniu kasacyjnym. Stwierdził mianowicie, że pełnomocnik powinien odmówić wniesienia kasacji, jeżeli nie da się ujawnić okoliczności uzasadniających jej rozpoznanie. W konsekwencji, wniesienie kasacji w opisanej sytuacji i doprowadzenie do jej odrzucenia, nie stanowi rzetelnego świadczenia pomocy prawnej.

inne kwestie procesowe

Drogi sądowej dotyczy postanowienie z dnia 11 sierpnia 2004 r. II CK 481/03, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że administracyjny tryb przymusowego ściągania należności spółki wodnej z tytułu składek i innych świadczeń określonych w statucie, niezbędnych do wykonywania statutowych zadań spółki, nie zmienia ich cywilnoprawnego charakteru (art. 114 ust. 2 ustawy z dnia 24 października 1974 r.- Prawo wodne, Dz.U. Nr 38, poz. 320 ze zm. i art. 2 § 1 pkt. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, tj. Dz.U. z 2002 r. Nr 110, poz. 968 ze zm.).

Zwiększona kontradiktoryjność sądowego postępowania cywilnego wywołuje poważne wątpliwości co do przeprowadzania przez sąd dowodów nie wskazanych przez strony. W wyroku z dnia 20 lutego 2004 r., I CK 213/03 przyjęto, że nie stanowi naruszenia art. 381 k.p.c. przeprowadzenie przez sąd drugiej instancji z urzędu (art. 232 k.p.c.) dowodu powołanego przez stronę dopiero w postępowaniu apelacyjnym, mimo że strona nie wykazała, iż nie mogła powołać go w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji albo że potrzeba powołania się na ten dowód wynikła później.

W postanowieniu z dnia 20 października 2004 r., IV CK 91/04, Sąd Najwyższy uznał, że do oceny skutków procesowych zbycia przez wnioskodawcę, w toku postępowania o zniesienie współwłasności, prawa do rzeczy wspólnej przepis art. 192 pkt 3 k.p.c. nie ma zastosowania;

W postanowieniu z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CZ 36/04 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że wniesienie przez stronę działającą za pośrednictwem adwokata innego środka odwoławczego niż właściwy nie może być uznane za mylne oznaczenie pisma procesowego w rozumieniu art. 130 § 1 zdanie drugie k.p.c.

W wyroku z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 636/03 stwierdzono, że występowanie przed sądem w charakterze pełnomocnika adwokata zawieszzonego w czynnościach zawodowych oznacza brak należytego umocowania pełnomocnika i prowadzi do nieważności postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 2 k.p.c. jeżeli strona nie potwierdziła czynności procesowych adwokata;

W postanowieniu z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CZ 2/04 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że radca prawny, który reprezentuje osobę fizyczną, będącą współnikiem spółki z o. o. w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały współników (art. 252 § 1 k.s.h.), obowiązany jest złożyć oświadczenie przewidziane w art. 89 § 3 k.p.c.

Terminów procesowych dotyczyło postanowienie z dnia 22 kwietnia 2004 r., II CZ 38/04, w którym Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dniem uiszczenia opłaty sądowej dokonanej za pomocą elektronicznego środka komunikacji jest dzień, w którym polecenie przelewu wprowadzone zostało do urządzenia nadawczego w taki sposób, żeby bank mógł zapoznać się z jego treścią (pod warunkiem, że w dniu tym lub w terminie do uiszczenia opłaty polecenie przelewu ma pokrycie na rachunku zleceniodawcy). Możliwość tę bank uzyskuje z chwilą odebrania polecenia przez jego urządzenie odbiorcze.

Dla praktyki orzeczniczej bardzo przydatne są wskazania zamieszczone w wyroku z dnia 19 sierpnia 2004 r., V CK 38/04, dotyczące procesowego i materialnoprawnego charakteru zarzutu potrącenia i fazy jego zgłoszenia w postępowaniu sądowym.

Potrzeba pogodzenia materialnoprawnego unormowania instytucji potrącenia z unormowaniem proceduralnym przewidującym poważne ograniczenia w dopuszczalności skorzystania w postępowaniu nakazowym z zarzutu potrącenia doprowadziła Sąd Najwyższy do uznania, że oparcie zarzutu potrącenia na dowodach innych niż wskazane w art. 485 k.p.c. nie jest dopuszczalne także wtedy, gdy oświadczenie o potrąceniu złożone zostało przed doręczeniem odpisu nakazu zapłaty (wyrok z 7 maja 2004 r., I CK 666/03).

W obecnym stanie prawnym istnieją obostrzone wymagania stawiane przedsiębiorcom w postępowaniu w sprawach gospodarczych. Jedno z tych wymagań polega na bezwzględny obowiązkowi podania już w odpowiedzi na pozew wszystkich twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w odpowiedzi tej - niezależnie od wdania się w spór - pozwany powinien także powołać się na niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron, przepis art. 479¹⁴ k.p.c. jest bowiem przepisem szczególnym w stosunku do art. 202 k.p.c. (wyrok z 16 lipca 2004 r., I CK 41/04).

Wzajemnych relacji i odrębności powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz powództwa o ustalenie dotyczy wyrok z dnia 19 listopada 2004 r., II CK 152/04, w którym Sąd Najwyższy przyjął, że dla rozstrzygnięcia sporu o to, komu przysługuje prawo do tej samej nieruchomości właściwe jest powództwo z art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

W postanowieniu z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CO 6/04 Sąd Najwyższy wypowiedział się o jurysdykcji krajowej na tle Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano dnia 16 września 1988 r. Wskazał mianowicie na możliwość uzyskania jurysdykcji na podstawie art. 18 tej Konwencji przez sąd umawiającej się strony nie mający „formalnej” jurysdykcji.

W postanowieniu z dnia 14 lipca 2004 r., IV CK 495/04 wyjaśniono, że zażalenie, o którym mowa w art. 40 Konwencji lugańskiej, wnosi się wprost do sądu apelacyjnego. Termin do jego wniesienia jest tygodniowy (art. 394 § 2 k.p.c.).

Na tle niejednolitej praktyki orzeczniczej Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 czerwca 2004 r., V CK 679/03 wyraził pogląd, że pozew dotyczący rzeczy lub prawa wchodzących w skład masy upadłości nie podlega odrzuceniu lecz przekazaniu do postępowania upadłościowego. Ponadto uznał, że wierzyciel nie ma obowiązku uczestniczyć w czynnościach postępowania upadłościowego, wymagających uprzedniego ustalenia wiarygodności i może wszcząć przeciwko syndykowi proces co do mienia wchodzącego w skład masy upadłości.

Dużą przydatność dla praktyki sądowej ma wyrok dotyczący podstaw powództwa opozycyjnego w związku z zaprzeczaniem przez dłużnika zasadności obowiązku stwierdzonego w administracyjnym tytule wykonawczym (tytule egzekucyjnym w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c.). Z wyroku Sądu Najwyższego z 4 lutego 2004 r., I CK 6/03 wynika, że aczkolwiek sąd powszechny jest uprawniony do wyjaśniania istnienia tego rodzaju obowiązku, to jednak nie może badać merytorycznej zasadności administracyjnego tytułu wykonawczego, doszłoby bowiem tym samym do naruszenia dopuszczalności drogi sądowej.

Z zakresu problematyki egzekucyjnej warto również zwrócić uwagę na postanowienie z 4 lutego 2004 r., I CK 543/03, w którym przyjęto, że podstawą

wykreślenia hipoteki obciążającej nieruchomości nabytą na podstawie postanowienia o przysądzeniu własności (art. 999 § 1 k.p.c.) jest prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału sumy uzyskanej z egzekucji lub samo postanowienie o przysądzeniu własności jeżeli zostało w nim stwierdzone zapłacenie całej ceny nabycia gotówką (art. 1003 k.p.c.). W razie braku takich dokumentów podstawą wykreślenia może być wyrok uwzględniający powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 31 ust. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm.).

III. Wnioski

1. W 2004 r. wpłynęło o prawie 750 spraw (w tym o 708 kasacji) więcej niż w 2003 r. Załatwiono w 2004 r. w Izbie Cywilnej ponad 700 spraw (699 kasacji) więcej niż ich wpłynęło. Pozwoliło to zmniejszyć istniejące ciągle opóźnienie w niezwłocznym rozpoznawaniu spraw cywilnych w Sądzie Najwyższym. Postęp w odrabianiu zaległości jest przede wszystkim wynikiem ogromnego wysiłku sędziów Izby przy udziale asystentów i pracowników sekretariatów oraz obsługi administracyjnej, a także pięciu sędziów delegowanych do orzekania w Izbie w minionym roku.

Ze względu na selekcję spraw kasacyjnych ich merytoryczne rozpoznanie wymaga dłuższego i bardziej pracochłonnego przygotowania.

2. Duża jest ciągle liczba zagadnień prawnych, stawianych Sądowi Najwyższemu przez sądy drugiej instancji na podstawie art. 390 k.p.c. Kwestie wzbudzające wątpliwości i będące przedmiotem dużej liczby skarg kasacyjnych (np. na tle kodeksu spółek handlowych czy prawa wekslowego) nie znajdują praktycznie odzwierciedlenia w treści zagadnień prawnych przedstawionych Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 k.p.c. Wiele pytań dotyczy natomiast sposobu oznaczania wpisów sądowych lub innych opłat, które w zasadzie nie powinny angażować Sądu Najwyższego.

3. Poziom orzeczeń Izby należy ocenić bardzo wysoko. Potwierdzeniem tego są liczne aprobujące głosy i komentarze w piśmiennictwie prawniczym.

4. Ponownie należy podkreślić, że potrzeba rozpoznania kasacji wielokrotnie wynika z licznych usterek procesu legislacyjnego, które powodują niejasność i niespójność przepisów, a w konsekwencji trudności w ich interpretacji.

5. Nadal bardzo znaczna liczba kasacji sporządzana jest niestarannie i powierzchownie, bez dostatecznej znajomości orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego postępowania kasacyjnego oraz stosowania przepisów prawa materialnego. Uzasadnia to ponowienie postulatu ustawowego ograniczenia kręgu pełnomocników uprawnionych do działania przed Sądem Najwyższym.

6. Wyjątkowo pracowity był udział w 2004 r. kilku sędziów Izby (w tym członków Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego) w pracach komisji sejmowych i senackich. Wiązało się to z uchwaleniem kilku ważnych ustaw dotyczących materialnego i procesowego prawa cywilnego (zmiany kodeksu cywilnego, i kodeksu postępowania cywilnego, skarga na przewlekłość postępowania), a których wejście w życie zmieni m.in. charakter prawny skargi kasacyjnej.

7. Należy powtórzyć wniosek, że instytucja tzw. przedsądu jest racjonalnym i pożądanym instrumentem powodującym, że do Sądu Najwyższego wpływają głównie sprawy precedensowe i takie, dzięki rozpoznaniu których Sąd Najwyższy może wpływać na rozwój prawa i jurysprudencji. Jednocześnie należy podkreślić, że w wielu pismach procesowych w postępowaniu kasacyjnym (zwłaszcza w odpowiedziach na kasacje) zarysowuje się coraz większe zrozumienie dla publicznego charakteru skargi kasacyjnej, co zostało przesądzone w ustawie z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie kodeksu postępowania cywilnego.

7. W związku z uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 14 października 2004 r. i zgłoszonymi do niej zdaniem odrębnymi wskazać należy na potrzebę sygnalizacji zmiany ustawowej regulacji dotyczącej legitymacji osoby ubezwłasnowolnionej do wystąpienia o uchylenie lub zmianę dotyczącego jej orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu.

8. Podkreślić należy wysoki poziom większości materiałów przygotowywanych przez asystentów merytorycznych i asystentów Izby oraz ich przydatności dla funkcjonowania Izby.

Prezes Sądu Najwyższego
prof. dr hab. Tadeusz Ereciński

INFORMACJE

W dniu 17 marca b.r. odbyło się zebranie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, któremu przewodniczył sędzia Sądu Najwyższego prof. dr hab. Tadeusz Wiśniewski. W zebraniu uczestniczył również sędzia Sądu Apelacyjnego w Krakowie, delegowany do orzekania w Izbie Cywilnej Sądu Najwyższego, Andrzej Struzik.

Narada poświęcona została omówieniu klauzul abuzywnych w prawie współczesnym. Interesujący referat na temat tych aktualnych zagadnień wygłosiła zaproszona na posiedzenie Izby dr Ewa Wojtaszek-Mik, członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego. Po wykładzie rozwinęła się ciekawa dyskusja, w której udział wzięli m.in. sędziowie Sądu Najwyższego Gerard Bieniek, Mirosław Bączyk, Józef Frąckowiak i Zbigniew Strus.

DANE STATYSTYCZNE – MARZEC 2005 r.

	Rodzaj spraw	Ruch spraw									Pozostało do rozpoznania
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono						Pozostało do rozpoznania	
				Razem	Sposób załatwienia						
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		
1.	CK	1175	346	221	-	39	6	29	95	52	1300
2.	CSK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.	CZP, w tym:	33	13	11	9	-	-	-	-	2	35
	- art. 390 k.p.c.	30	13	11	9	-	-	-	-	2	32
	- skład 7-miu	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	- pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	131	83	99	-	73	4	13	-	9	115
5.	CO, w tym	18	6	8	-	1	-	1	-	6	16
	- art. 401 k.p.c.	7	2	4	-	-	-	1	-	3	5
	- art. 45, 48 k.p.c.	11	4	4	-	1	-	-	-	3	11
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	RAZEM	1357	450	339	9	113	10	43	95	69	1468

